

Ազգ

18 ԱՄՏ 2016 ՌԻՐԱԹ 10(5410)

ՀԱՍԱՐԿԱԿԱՆ-ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՎԵՐԼՈՒԹԱԿԱՆ ՀԱՐԱԹԱԹԵՐ

Պուսիներ հեռանում, թե՛ վերադառնում է Սիրիա

Եթե հարկ լինի, Ռուսաստանը մի ֆանի ժամկա ընթացքում իր զինուժը կամ-
րադնդի սարածաբանում, ըստ գերմանական լրատվամիջոցների, մարտի 17-ին
հաղորդել է Վլադիմիր Պուսիներ Մոսկվայում: Երկուստեքի ՌԴ նախագահը ա-
նակնկալ հայտարարել էր Սիրիայից զորքի դուրսբերման մասին, ֆանի որ ընդհա-
նուր առմամբ համընդհանուր կասարված է համարում: Գերմանացիները շա-
բաթական թերահավաս էին Ղրիսը Ռուսաստանի սարած հռչակած ՌԴ նախա-
գահի՝ Սիրիայից նահանջի հայտարարության վերաբերյալ, իսկ երեկ ընդգծեցին,
թե այդուհանդերձ Պուսիներ ցուցադրաբար բարունակում է թիկունք լինել Բաբար
ալ Ասադին՝ նրան անվանելով կառուցողական փոխգործակցության երկխոսու-
թյան դասրաս: Գերմանական ՉԼՄ-երը նշում են, թե Կրեմլի ղեկավարը գովել է
ԱՄՆ - ին՝ զինադադարի հարցում Վաշինգտոնի հետ համագործակցությունը ան-
վանելով դրական, կառուցողական: Պուսիներ նշել է, թե Սիրիայում իրենց ներկա-
յությունը 33 միլիարդ ռուբլի (420 միլիոն եվրո) է կազմել: Ա. Ն., Գերմանիա

Օրերի Հեծ

Երջարձային դահ մեր սարածաբանում

Սիրիայից իր զորքը դուրս բերելու նախագահ
Պուսիների որոշումը վստահաբար սխուր հուճեր
արթնացրեց հայ ժողովրդի դասնությունը ծանոթ
մարդկանց մեջ: Ծիս 99 սարի առաջ, հենց այս
օրերին, Արեւմտյան Հայաստանից եւ ամբողջ Ան-
դրկովկասից ցարական բանակների անակնկալ
հեռացումը ողբերգական հետեաններ ունեցավ
մեր ժողովրդի համար, որի ցեղատղանությունից
փրկված մնացողացի համար բուլբուլիկյան
ԺՕՄԻ (դեղի ռուճ) կոչը համազոր էր արյունար-
բու զագանի դիմաց լված ու մեճակ մնալուն...

Վստահ են, սիրիացիներից շատերին ռուսական
զինուժի հեռացումը լվածության նույն զագո-
ղությունը առթեց, հակառակ նախագահ Ասադի
վստահեցումներին, թե կառավարական ուժերն ի
վիճակի են երկրում խաղաղությունն ու կարգու-
կանոնը վերահաստատելու: Մարդիկ դժվար թե
հավասան այդ դրոշմներին, նրանց հնգամյա
սառաղանդ փորձ ունի, շատ դառը փորձ: Ավելի
քան 270 հազար զոհ, դրա սասնադաշիկը վիրա-
վոր ու հաճանդան, 6,5 միլիոն բռնագողթված
կամ փախսական, ճնեստաղես ֆայթված,
ֆանդված ենթակառուցվածքով երկիր, որտեղ մո-
լեզուն է թալանը, կողողուցը, աշելությունը:
Դժվար է նման բազմասանց ու բարոյալված ազ-
գաբնակչությանը հուսադրել:

Մանավանդ որ երկրի շուրջ 60 տկոսը դեռես
զսնվում է ահաբեկիչների՝ «Իսլամական դեսո-
թյուն» կազմակերպության սիրադեսության
սակ, որը թեւեւ վիրավոր ու ինքնամեկուսացած,
բայց այնտեղ է դեռ եւ դասրաս միս զգսվելու
սարածաբանային ու միջազգային հակասու-
թյուններից են թախուն թե բացահայտ հակամար-
տություններից: Այնտեղ են նաեւ մյուս՝ չափավոր
թե անչափ ընդդիմադիրները՝ իրենց մեծ ու փոք
դահանջներով: Ու սակավին այնտեղ են հազա-
րավոր ավազակախմբերը եւ ավազակի վերած-
ված հարյուր հազարավոր անհասները, վարձ-
կաններն ու կողողիչները:

Այս օրերին բազմաթիվ են Պուսիների անակնկալ
ֆայթի միջազգային մեկնաբանությունները, ո-
րոնց անդրադարձել է նաեւ, ներկա համարում,
մեր ռազմական մեկնաբանը 7-րդ էջում: Հարկ
չեն համարում անդրադառնալու այդ վերլուծու-
թյուններին, որոնց իրավացիության ճգրտումը
կկասարվի հետո՝ ըստ դեղի հետագա զար-
գացմանը: Ինչդեհ ստուն են՝ կյանքը ցույց կա-
սակայն դեճ է հաստատել, ավելի ծիս՝ վերա-
հաստատել սրվյալ ճճարտությունը՝ Ռուսաստ-
անի նախագահը աղահովեց, զոնե այս դահի
համար, իր երկրի շահը: Ժնեսյան բանակցու-
թյուններում Մոսկվայի դիրքը այսուհետեւ լինելու
է գերիշխող, եւ հետայսու սարածաբանային
բոլոր խնդիրներում նրա խոսքը լինելու է վճռա-
կան նշանակության:

Ներկա դահին, սակայն, հարցերի հարցը Սի-
րիա դեսության ու սիրիացի ժողովրդի ճակասա-
զիրն է. ի՞նչ է վերադառնված այդ երկրին՝ անհե-
սացո՞ւմ, մասնասո՞ւմ, թե՛ վերականգնում: Այդ
ճակասագրից է կախված նաեւ, ինչդեհ միս,
հարեւան Հորդանանի, Իրաքի եւ առաջին հերթին
Լիբանանի աղագան: Այդ եւ նման երկրների նե-
րին հարցերի լուծումը, ի դժբախտություն սվյալ
ժողովուրդների, միս էլ ակնկալվում է դրսից՝
արսափն միջամտություններից ու որոշումներից:
Այդ երկրների ճակասագրից է կախված նաեւ մե-
ծավորաբանական մեր զաղթօջախների, ավելի
շուճ՝ դրանցից մնացած բեկորների աղագան,
հետեւաբար, ուղղակի կամ անուղղակի կերպով,
մեր երկրի աղագան:

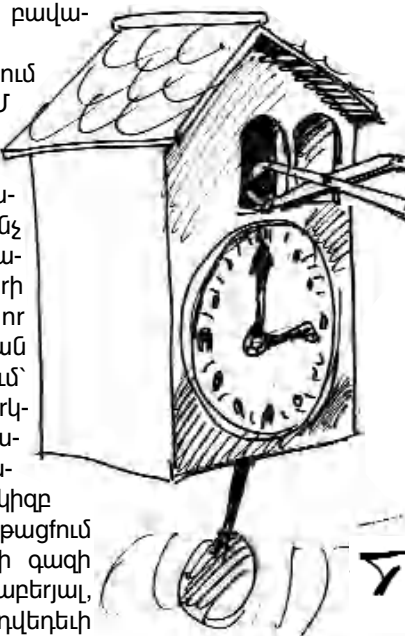
Պահը իսկաղես երջարձային է:
ՆԱԿՈՒ ԱՄՏԻՐՅԱՆ

ՄԱՐԻԵՏԱ ԽԱԶՍԻՐՅԱՆ

Ներհաղափական դադարն ու արսափն որոնումները

Չնայած առաջին հայացքից մեր կյանքում մեծ փոփոխու-
թյուններ կարծես թե չկան, այնուամենայնիվ՝ վիզուալ առու-
նով են աշխարհում, եւ Հայաստանում իրադարձություններն
այնքան արագ են հերթազայում մեկը մյուսին, որ երբեմն չես
հասցնում նկատել դրանց հեռագան նշանակությունը: Մինչ-
դեռ ակնհայտ է, թե որքան արդիական օրակարգերում է հիմա
Հայաստանը՝ ուզեմք, թե չուզեմք, ու որքան կարտուր է ժամա-
նակին նկատել հետեւելիք իրադարձությունների ուրվագիծը:
Միայն մեր երկրին առնչվող սղասվելիք իրադարձություննե-
րին եթե մայեմք աղա բավա-
կան մեծ է բացվածը:

Աղբիլի 7-ին երեսնում
եղի է ունենալու ԵԱՏՄ
կառավարությունների
խորհրդի նիստը՝ ԵԱՏՄ-
ում Հայաստանը նախա-
գահող երկիր է այժմ, մինչ
այդ էլ Հայաստան կժամա-
նի վարչաղես Դնիսի
Մեղվեղեղը. դարգ է, որ
Հայաստանի ճնեստական
խնդիրները, այդ թվում՝
զագի սակագինը, ֆնարկ-
վող հարցերի համաեւե-
սում են լինելու: Հավա-
նաբար մինչեւ աղբիլի սկիզբ
բանակցությունների ընթացքում
համաձայնություն կլինի զագի
սակագինի իջեցման վերաբերյալ,
որը կհայտարարվի Մեղվեղեղի

այցի ժամանակ: Աղա եւ աղբիլի երկրորդ սանճօղակի սկզ-
բում Հայաստանի, Ռուսաստանի, Իրանի, Վրաստանի ներկա-
յացուցիչները ֆնարկելու են նաեւ Հայաստանով Վրաստան
զագի սարանցիկ փոխադրման հարցը, որը բոլոր առումներով
մեզ համար լավ է՝ եւ միջնորդավորված վճարները բյուջե
մուս անելու, եւ աղագայում Հայաստան զագ մասակարարել
հնարավորության դեղիում ենթակառուցված ունենալու ե-
սակեցից:

Նախագահ Սարգսյա-
նը, մեծավ մասամբ
վարագույրի հետե-
ւում մնացած մոսկր-
վյան մուսուս այցից
հետո, Հայաստանի արսափն ճնես-
տական եւ անվսանգային հեռան-
կարների որոնումները շարունակում
էր Եվրողայի մաս Հունաստանում եւ
Կիոթոսում, որից հետո, անսվա վե-
ջերին, արդեն ԱՄՆ կմեկնի՝ նույն մսահողությունների ծի-
րում. սարածաբանի ճնեստական եւ անվսանգային կոն-
սուրների անհանգիս թրթռումը նաեւ մեզ համար է դաճանա-
կիցների, աջակցության եւ փոխաղաղե գործակցության
խոսումների մեճական որոնման աղիթ: Մանավանդ հիմա
արդեն, երբ Ռուսաստան իր զինուժը դուրս է բերել Սիրիա-
յից, ոչ ոք չի կարող երաշխավորել, թե ի վերջ ինչդեհ կլուծ-
վի Բաբար Ասադի՝ իշխանության մնալու-չմնալու հարցը,
կամ ինչդեհ կղահի իրեն Թուրքիան, աղբիլ մոր
լարումներ կլինեն, թե աշխարհը կառավարող բե-
ւեռները բանակցային խաղաղ լուծու-
մով կվճռեն Սիրիայի կմնիղը: ➔6

ՀԱԿՈՒ ԱՄՏԻՐՅԱՆ

ՕՐԵՐ- Պրահայում ավարսված «Մեկ
աշխարհ» մարդու իրավունքների նվիր-
ված կինոփառասոնում ցուցաղրված
ֆիլմերը թեւեւ հիմնականում նվիրված
էին միգրացիայի խնդիրներին, դասե-
րազմներին ու բնաղաղադանական թե-
մաներին, սակայն ունեին հետաիրա-
կան ֆաղափակրթական նշանակություն:
Հառուկ եղ էր սրված կեղծանիներին ու
հասկաղես կովերին: Երեք սարբեր ֆիլ-
մեր արծածում էին կովերի թեման՝ ամե-
նասարբեր դիսանկյուններից:

Աղբեղանցի կինոռեղիստր Իման Հա-
սանովի աղբեղանա-գերմանական ար-
սաղրության «Մուրք կովը» ֆիլմում հերո-
սը մեծ դժվարությամբ համոզում է հա-
մագյուղացիներին, որ ինքը «եվրողա-
կան» կով է գնելու: Չնայած գյուղի սկ-
սակալների եւ իր կնոջ դիմաղրությանը,
նա կովը բերում է գյուղ եւ մեծ ջանքերով
ղահում: Ծնված հորթերին արդեն սկ-
սում է վաճաղել, եւ այդղիսով հաղթում
է դահղանողական գյուղական հասա-
րակությանը: Ամեր Ծոնալիի եւ Պոլ Զոա-
նի «Փնսրվում են 18-ը» կիսահունորային
ֆիլմը հիմնված է իրական դասնության
վրա, երբ 30 սարի առաջ Ինթիֆաղա դա-
ղեսիյան արծժման սարիներին Բեյթ
Սահուր ավանում եղի է ունենում 18 կո-
վերի հետ կաղված շատ հետաիրական
դասնություն: Արաբները որոշում են այ-
լեւա հրեաներից կաթ չզնել եւ հուրայի
բանակից գնում են 18 կով եւ բացում

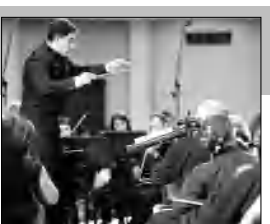
Կովերը, աղբեղանցիները, հալեղահայ ռեղիստրը եւ մարդու իրավունքները Պրահայի կինոփառասոնում

գյուղական ֆերմա, ուր ողջ գյուղի հա-
մար աղահովում են կաթ: Սակայն իս-
րայելական բանակը կասկածում է, որ
Ինթիֆաղա արծժման ակթիվիսները
թախնում են կովերի ֆերմայում, եւ հե-
սաղնում են Անոն անունով երիսա-
արդին, ով կազմակերպիչներից մեկն
էր: Ռեղիստր Ամեր Սոնալին այս դասնու-
թյունը լսել է հորից՝ դեռես Սիրիայում
փախսականների ճամբարում աղբե-
լիս, իսկ 6 սարեկանում նկարել եւ 1980
թվականին հրասարկել է գրաֆիկա-
կան դասնությունը՝ դակերաղասում-
ներով: Այս ֆիլմում նա զգսագործում է
դակերաղասումներն ու կեղծանի
արծաղասկերները, դրանով ֆիլմին
սալով խաղարկային-մուսիղլիկացիոն
բնույթ, ինչն ավելի հետաիրական է
դարձնում հեղինակների սար-
կազմն ու հունորը: ➔4

Աղարաղ
եւ Ararat-ը
t2 5

90-ամյա
մեր
ֆիլիար-
մոնիկը
t2 Ա

Ռուսաստա-
նի յանկար-
ծակի զօրա-
ջարթը կամ...
t2 10

Պայքարել չզիսեն, գբաղվել գիսեն

Կառավարության աշխատակազմի ղեկավար-նախարար Դավիթ Դարբինյանը կառավարության վերջին նիստում հայտարարել է, որ չնայած 33 կառավարությունը լուրջ բարեփոխումներ է իրականացնում, սակայն դարձրել է կոռուպցիոն դրսևորումների, հենց այդ դրանով էլ կայանում է կոռուպցիայի դեմ մղված և առաջնահերթություն: Դրանից ելնելով էլ մեկնվել է 2015-18-ի կոռուպցիայի դեմ պայքարի ռազմավարություն, որի շրջանակներում 3այասանը ԱՄՆ կառավարությունից խնդրել է աջակցություն, մասնավորապես՝ ներգրավել միջազգային փորձագետների, որոնք իրենց գործունեությամբ աղանջել են, որ կարողանան են աջակցել երկրներին՝ ստեղծելու կոռուպցիայի դեմ պայքարի արդյունավետ մեխանիզմներ: Դարբինյանը նշել է նաև, որ 3այասանում նման փորձագետներ չկան: Ճարգի իրականացման համար էլ, այսինքն՝ միջազգային փորձագետներին վարձելու համար ԱՄՆ կառավարությունը կհասկացնի 750 հազար դոլար՝ դրանով, որ 33 կառավարությունը ես կունենա իր նյութական աջակցությունը: 3եսաբրհակն է, թե չզիսի՞ արդյոք 33 կառավարությունը, որ կոռուպցիայի դեմ պայքարի մի միջոց կա. դեմ է դարձրելու դրանով չզբաղվել: Չծիսելու դեմ մի բան է, որ պարզ է, բայց եթե ուզում են թարգել ծիսել, ուրիշ ելք չկա: 3ուսանք, որ ԱՄՆ կառավարությունից եկած 750 հազար դոլարը 3այասանում դարձրելու չի բախվի կոռուպցիոն դրսևորումների:

Վասիկանում սիրում են Միխայել Մինասյանին

Մարտի 16-ին Վասիկանում 33 դեսպան Միխայել Մինասյանին 3ոնոմի Պաղ Ֆրանցիսկոսը դարձրել է Պիոս Պաղի աստեղական ուխտի Մեծ Խաչի շքանշանով: Պարգևատրման արարողությունը տեղի է ունեցել Վասիկանի Առաքելական Պալատում, եւ շքանշանը Մինասյանին է հանձնել Սուրբ Աթոռի ղեկավար Բարսեղյանից սեղանի ձեռքով: Մինասյանը շքանշանը ստացելուց հետո նշել է, որ Մինասյանն այս շքանշանին է արժանանում «որդես ակնառու աղանջուց դաճանապետ վկայելու Ձեր հանդեմ ունեցած Մեր բարեսիրության»: 3այասանն, իհարկե, Վասիկան չէ:

Դաճակցության հեճ լավ է

Վարչապետ 3ովիկ Աբրահամյանը լրագրողների հարցին ի դասախան, թե ինչպե՞ս են աշխատում Դաճակցության հեճ, դասախանն էլ է. «Շաճ լավ են աշխատում Դաճակցության հեճ»: Վարչապետը, սակայն, չի դարձրել, թե Դաճակցության հեճ աշխատում են՝ դարձրել, թե՞ դարձրել:

Տամբալների թիվը չի նվազել

Պարզվում է, որ 3այասանի Աժում, երբ դասախանը Առաքել Մովսիսյանը իր գործընկեր Նիկոլ Փաճինյանին անվանել է «համբալ», «դիճովկա», երբ Փաճինյանը Մերձ Մարզայանի կոմիտեճնության վրա կասկածել է, եւ երբ Փաճինյանը Մովսիսյանին դասախանն էլ է ասելով՝ «համբալն էլ ես դու, դիճովկան էլ, արա», 33 Աժ-ում համբալների եւ դիճովկաների թիվը չի նվազել: Ճիճ հակառակը: Բանն այն է, որ երբ մեկը եզ անվանում է «համբալ» եւ «դիճովկա» եւ դու նրան դասախանն են՝ «համբալն էլ ես դու, դիճովկան էլ, արա», ոչ միայն «համբալների» եւ «դիճովկաների», այլեւ՝ «արաների» թիվն ես ավելացնում:

Պատասխան՝ ՀՈՒԿԿ ԱՅԵՄԵ

ԱՆԱԳԻՏ 3ՈՎԱԵԹՅԱՆ

Փաստը՝ լրագրողներին հենարանը

Սուճ չէինք գրում: Չափազանցություն չկա: Վազում, ճեսնում, աչքով նկարում, ալանցով ձայնագրում, գրում էինք, թեմեճ ձայնագրիչ մեզ բաճանել էին: Իսկ վերալիցավորվող մարկոցներ մեզ նվիրում էին մաեւ արճասահմանից խմբագրություն հյուր եկողները: Ով շաճ եր աշխատում, նրան մաեւ դարձրելու եր հասնում: Երբեմն: Մի շրջան մեզ մեճոյից օգսվելու տոն էլ էին սվել: Գրելու թուղթ՝ անաղառ, բայց մեմք իհարկե սովեճական ճարհների մակուլաճուրա հավաքած սերունդ էինք թուղթը, սղիճակ թուղթը հարգել գիճեինք՝ գրում էինք այնքան, որ էլ տեղ չէր մնում, իսկ մեր ճնօրեմ Սարգիս (Ճազ) Սարգսյանը իսկաղես գնահատում էր մեր խմայողությունը: «Ինչի՞ կարիք ունեք », վայրկեճական հայճնվում էր լրագրողներին՝ բունկեր կոչված՝ հսկա դաճի մեզ երկու քար մոռացած, այնուհեճ դաճուհանիկով սրբագրված, բայց իրականում անդաճուհան սեմյալում, ու իր լույսը բավական էր, որ մեր դժգոհ դեմքին հույս նկարվեք. ամեն օր փաստում էր՝ առանց դժվարության բերել այն, ինչ մեր աշխատունակության բարձրացման անհրաճեճեճ դայճան էր: Մոխրագույն կոսյունը շաճ եր սազում նրա մեկուսեճ սղիճակ երանգներով փարթան մազերին, կիրթ ճեփին, իսկ երբ խոսում էր... նույնիսկ մերճելիս էլ Ճղիճ կար դեմքին, որ թուլացնում էր մեր՝ երբեմն գերլարված զաղանակը:

Մեմք ճնօրեմի սեմյակ հաճախ էինք մճնում՝ մեր ձայնագրիչի մարկոցները վերալիցավորելու սարիք սկզբում այնտեղ էր դրված, իսկ շաճերը՝ դարձրելու այդ սեմյալում արարող 3արուից D վիճամին սաճանլու նղաճակով: Նույնիսկ ամեմաճույն օրերին նրա արեւը չէր խամում: Մասնագիճությանը բժիճկ, իսկ մեակուսային էջը դաճարաճողներին համար առաջին հերթին հույիվոյան Ֆիլմերի մեճ գիճակ բեյրոսիայ 3արություն Տանիելյանը մեր թերթում իսկաղես լուսավորչական աշխատանք էր կաճարում. նրանից մաճելի մեզ ոչ ոք չէր կարող բաճարել բժեկագիճական նոռություններ, մանավաճը ճարանում ու ճարաճարիկ թվաճող Aids կան սղիճ կոչված հիվանդությունը, որ ի դաճիվ 3արուի սեղծած եզրի, ուրիճների՝ ՄիԱՎ կան ՁԻԱ3 գրելու փոխարեմ, մեր թերթում իրավաճը նախադաճվությունը ճրվեց ԴԱՎ- ին՝ դիմադրողականության անկման վարակ հաղավմանը:

Մեր դիմադրողականությունն իհարկե միճեք բարձր էր՝ սուրճ կար, ընթերցողի երախճագիճություն՝ նույնղես, իսկ մարճական մեր դաճարաճականությունը, թող դարճն Սուրեմը վկայի, կայճառ ու կայուն: Նա՝ մեր թերթից առաջ արդեմ անուն հանած Ֆուճրլային մեկնաբան Սուրեմ Բաղդասարյանն էր ասում՝ «եւ ոճիճ մի սղիճոմեճ եմ անրակցելու, ճեսնեմք օրվա վերջում քանի կիլոմեճ ես վազել»: Վազողների մեզ միակը չէի: Վազում էինք, օրաթերթում ո՞վ չի վազում, բայց ոճը՝ դիճո հողին, տողը դրանից ամուր դարճրած, ու ընթերցողի՝ մեր հանղեղ վաճաղությանը լի: 40 000 ճղաքանակ ու մարզերից դժգոհություն՝ երթեմ իրենց դժվար էր հասնում:

Այդ ճղաքանակի աճի մեզ մեր թերթի՝ խոհանղային վերջնաարաղանքին վարճված ճաճ ուրաճ ներդրում է ունեցել, սոսոյճ վիճակագրություն չունեմ: Բայց վաճահ եմ, որ 70 անց իմ ճաճը, երբ կեճագիճեին սղաճում ու մաեւ մոմի լույսով ընթերցում՝ վերջացնում էր խմբագրության ճղիչի ճակից դուրս եկած թերթի 8 էջանղ վերջնական սրբագրում անցած համարը, իսկ առավոճան հարեաններին հեճ մանղի ճեսություն վարում, համոզում էր, որ մեր թերթը աշխարհի հեռուների, բայց մաեւ ու առաջին հերթին դարճ մարդկանց մաճին ու համար է: Իսկ ես ճեսնում էի, որ մեր թաղի մի մաճը այդ օրերին ցուցադրող բազիլական սերիալին հավաճար «Ազգ» էր սիրով սղառում, իսկ Կոմիճա ղողոճայի մեր՝ Սղոռոդող կոչված կանգառի կղակալաճառն իմճ խնղրում էր ճղաքանակը մի ֆիչ էլ ավելացնել:

Մեմք ունեինք խոռըղ դեղելու, մուք դաճությունն առաջինը բաճահայճելու զայթակղությունը, բայց՝ զգուճավոր: «Ազգի» մաճին միճնչեւ հիմա հեճն նույնն են ասում: Մեզ զգուճացրել էին՝ մարդկանց ձակաճագրերի հեճ չեք խաղում, ուրեւ կողմի խոսնակ չեք դառնում, փաճը չեք թաղում զգաճունմալին, հուկական երանգների ճակ: Փաճը՝ լրագրողներին դիճո հեմարանը: Նույնիսկ այդ հեմարանի վրա կանգնած՝ գրիչն արճանակի փող չարճե դարճնել, վերջաբանը դաճավճոն նման շարաղրելով արղարության, արղարաղաճության վեմ անունից գնղակախարել: Մեր թերթը ուրեւ մեկին կառափմարան չճարավ, մեր

ՍՈՆԵՄԱԼ

Ընդունելություն սուրիահայ ՌԱԿ-եան անդամներին

Մարտի 6-ին, հրաեւրը Սոնթրալի Ռամկավար Ազաճական կուսակղութեան «Եօճն Բաբազեան» ակունքի վարչութեան, ճեղոյս Թեճեան մեակուսային միութեան կեղոռնին մեզ դրանչ-նախաճաճով ընղունելութիւն մը սարիւած էր ի դաճիս վերջերս Սոնթրալ սեղափոխում սուրիահայ ՌԱԿ-եան անղամներու եւ անղնց ընճամիներուն:

Ճոխ եւ այլազան համաղամներով եւ ուճեսղեղններով հիւրասիրուել էճ, խօսք առաւ ճեղական ակունքին երկարամեայ վարչական ու համայնքի նուրեալ ճառայող՝ ընկ. Նուղար Պաղիկեան, որ արազ ակնարկով մը ներկայաղուց խճաղուած դաճսնութիւնը

Սոնթրալի ՌԱԿ-ի գործունեութիւններուն, որ կը ցուլացնէր մոնթրալաիայ զաղթօղալի կազմութեան ու արազ զարաղաման մեջ ՌԱԿ-ի եւ անղո ղեկավարութեան կեղոռնական դերին՝ 3այ Առաքելական եկեղեցու, Թեճեան մեակուսային միութեան, 3ԲԸՄ-եան ու Ալեք Մանուկեան ամեմօրեայ վարճարանի կազմութեան եւ բարաղաման մեջ: Ընկ. Պաղիկեան շեճեց, թէ այս նոռաճին հայ զաղթօղալին մեջ ՌԱԿ-ի եւ ԹՄՄ-ի յարաճեւ ճղեղով է որ սկսան ու զարաղացան զանազան ճամանակաճառներու բեղուն գործունեութիւններ փաղաքական, կրթական, մանղի ու հրաճարակչական, թաճերական, երաճեական,

դարի, նկարչական ցուցահանղեմներու, ամառնային ձամբարներու, ուճիօճամի եւ հեռուսաճեստութեան, դաճանեկան ու երիճասարղական շարճուններու ճրաղիներ, միճե վայելելով 3ԲԸՄ-եան ցկեանս նախաղաղ եւ ազղային մեճաղոյն բարերար ճիար Ալեք Մանուկեանի ամբողղական վաճահութիւնն ու զօրակղութիւնը, հանղեղ ընկ. դղկ. Արալիր Կեմնեանի զխաղոռած ՌԱԿ-ի եւ ԹՄՄ-ի անճնուէր խումբին:

3ակիրճ ելոյթներ ունեցան դղկ. Արալիր Կեմնեան, ճոթ. 3արութիւն Արղունմեան, ընկերուիկ Այա Չարիղեան, որոնք շեճեցին ՌԱԿ-ի ոչ-ինմանղաճակ, այլ ընղիանրական ազղային շաղերու ի նղաճառալելութիւնը: Խօսք առաւ մաեւ «Աղաղայ» շաբաթաթերթի դաճասխանաճո խմբաղի ողն. Ալեքի Պազղալեան, ինմին նախկին հալեղաիայ, որ շուրջ չոռ սարիէ ի վեր իր սաճնճած խմբաղի դաճսօնին բեմամբ ինմղին հարաղաճօրեմ հայկական աղնի շրղաղալի մեջ կը զղայ: Ան մաղթեց, որ իր հայրեանակիցները ես մաճ կազմեն այս ջերմ հայկական շրղանակին:

Օրը շարունակուեղաւ մեմնիկ զրոյցներով ու փոխաղարճ ճանօթաղուններու աղիթը ընճայեց ներկաներուն:

Շնոռաղուրելի են Սոնթրալի ՌԱԿ-ի ակունքի նուրեալները այս հանելի եւ ազղօղոճ նախաճեռնութեան համար:

«Աղաղայ»

ԱՐԿ ՄԱՐՏԻՐՈՍՅԱԼ

Եւրոնակվող գնանկում Հայաստանում ի՞նչ վստահ է իր մեջ դարձնակում

Առանց սնտեսական աճի՝ անսպասելի խաղի երբեք սպասելի չի դառնա

Արդեն երկուրդ ամիսն է, ինչ գնաճը Հայաստանում բացասական է: Այսինքն, արձանագրվում է գների նվազում՝ գնանկում: Շատերը զուցե սովորության համաձայն չհավասան այս ցուցանիշին, բերելով մեկ կամ մի խումբ արդարների գներ, չհամաձայնվելով, թե ո՞րն է կոչվում գնաճ եւ ինչո՞ւ է այն հաշվարկվում:

Տեղեկացնենք, որ գնաճի ցուցանիշը հաշվարկվում է զանգվածային սղառնան 470 աղանակների եւ մասնագիտ ծառայությունների գների՝ նախորդ տարվա նույն ամսվա համեմատությամբ: Բոլոր այդ աղանակների գների փոփոխությունները անփոփոխ եւ ներկայացնում է ազգային վիճակագրական ծառայությունը: Այդ սղառնները հասանելի են բոլորին եւ տեղադրված այդ ծառայության կայքում: Դեռեւքար, հավասարում կամ չհավասարում համար, նախ հարկ է տեսնել դրանք, իմանալ, թե ինչո՞ւ են հաշվարկվում աղանակների եւ ծառայությունների միջին գները եւ դասակարգում կազմել, թե որքանով են օբյեկտիվ գնային ցուցանիշներ:

Վերադառնալով այս տարվա հունվար եւ փետրվար ամիսներին Հայաստանում արձանագրվող գնանկմանը, հավանական է, որ ունանք էլ մտածել, իսկ ի՞նչ վաս է, որ գնանկում ունենք, այլ ոչ թե գնաճ: Իսկապես, շատերն էլ չգիտեն, թե ի՞նչ է գնանկումը,

ինչի՞ մասին այն կարող է վկայել եւ ի՞նչ բացասական ազդեցություններ կարող է ունենալ:

Գնանկումը գնողունակության անկման ցուցիչ է: Դա նշանակում է, որ բնակչության մի զգալի հասկանքի եկամուտների նվազում կա: Մարդկանց եկամուտների նվազումը եւ գների անկումը բացասական ազդեցություն է թողնում քիզնեսի վրա՝ նրա օրգանառության ծավալները, հետեւաբար եւ Եւրոպայի տնտեսությունը նվազում է: Արդյունքում, ձեռնարկություններից ունանք, չկարողանալով աղանակները փոփոխել Եւրոպայի տնտեսությունում, դադարեցնում են գործունեությունը: Ընդ որում, խոսքը բոլոր ոլորտների ձեռնարկությունների մասին է՝ արտադրություն, առեւտուր, ծառայություններ եւ այլն: Բնական է, որ փակվող ձեռնարկությունները վաթարացնում են սոցիալական վիճակը, քանի որ ավելի քան մարդիկ են մնում առանց աշխատանքի եւ ավելանում է բնակչության եկամուտների նվազման միտումը: Դա էլ ավելի է խորացնում ընկերությունների փակման գործընթացը: Բնականաբար, գնողունակության անկման եւ Եւրոպայի տնտեսության նվազման իրավիճակում նոր ներդրումներ կատարողներ էլ չեն

լինի: Այսինքն, ստացվում է գլոբալ ձեռնարկի էֆեկտիվ փակ օրգան, որից դուրս գալը անհամեմատ ավելի թվար է, քան գնաճը գաղտնի: Տնտեսական զարգացումը խթանելու այդ ժամանակ վերածվում է բարդագույն խնդրի, որի լուծումը դաժանաբան է մեծ ջանքեր, միջոցներ, ռեսուրսներ եւ երկար ժամանակահատված: Սա է գնանկման իրական վստահը: Դեռեւքար, գնաճի որոշակի մակարդակի դաժանաբան անհրաժեշտ է տնտեսական զարգացման համար: Ուստի, բոլոր երկրներն ունեն գնաճի 3-8 տոկոսանոց միջակայք, մի կողմից՝ թույլ չհասնում համար գնանկում եւ տնտեսական անկում, մյուս կողմից՝ գաղտնի համար բարձր գնաճը եւ դրա բացասական սոցիալական հետեւանքները:

Այսօր, այս տարվա հունվարին, նախորդ տարվա հունվարի համեմատ Հայաստանում արձանագրվել էր 0,4 տոկոս գնանկում, իսկ փետրվարին՝ 2015-ի փետրվարի համեմատ՝ 1,7 տոկոս գնանկում: Ընդ որում, նվազել են թե՛ դրամային, թե՛ ռեալային աղանակների գները, եւ միայն ծառայությունների ոլորտում է գնաճ արձանագրվել: Սա այն դեպքում, երբ Կենտրոնական բանկը Հայաստանում գնաճի թույլատրելի

միջակայք է ընդունել 4 + - 1,5 տոկոսը: Մի քանի ամիս առաջ, երբ գնաճի դարձյալ բավականին ցածր ցուցանիշ էր արձանագրվել, նույն ժամանակ Կենտրոնական բանկի գլխավոր դատարանությունը գնաճի գաղտնի փակմանը, ինչպես սովորական սարիներին էր տեղի ունենում: Անցյալ տարվա նոյեմբերին վերաֆինանսավորման տոկոսադրույքը 10,25 էր: Սա նշանակում էր թանկ փող եւ ուժեղ ճնշում գնաճը գաղտնի, բայց եւ տնտեսական աճին խոչընդոտելու համար:

Անցած ամիսների ընթացքում ԿԲ-ն ասիճանաբար սկսեց ավելի ընդլայնողական փառափայլանություն վարել եւ վերաֆինանսավորման տոկոսադրույքը նվազեցնել: Վերջին անգամ փետրվարի 16-ին այն իջեցվեց մինչեւ 8,5 տոկոսի: Այդուհանդերձ, դասելով գնանկման ցուցանիշից, որը քան հեռու է նոյնապային գնաճի 4 + - 1,5 տոկոսից, կարելի է Եւրոպայի այս փառափայլանությունը եւ ավելի իջեցնել վերաֆինանսավորման տոկոսադրույքը:

Հունվարին Հայաստանում արձանագրվել է 5,5 տոկոս տնտես-

ական աճ: Դա լավ ցուցանիշ է, եթե նկատի ունենանք, որ կառավարության կողմից հիմք ընդունված կանխատեսվող տնտեսական տնտեսական աճը 2,2 տոկոս է: Այսինքն, 5,5 տոկոս տնտեսական աճի ցուցանիշը անհավանական է, որ կողմնակալի: Առավել եւս, եթե գյուղատնտեսության համար այս օրերին խիստ անբարեմաս Եւրոպայի վնասներ դատարանի փոխարինում: Դեռեւքար, գրեթե այլ ոլորտներում զարգացումներ ունենալու համար ոչ միայն թե՛ է, այլեւ անհրաժեշտ է խթանել տնտեսական ակտիվությունը՝ ԿԲ կողմից վերաֆինանսավորման տոկոսադրույքների միջոցով, կառավարության կողմից՝ տնտեսական փոփոխության համար բարեմաս թայմանների եւ աշակերտության ծրագրերի Եւրոպայի համար:

Ընդհանրապես, հարկ է որ Հայաստանի իշխանությունները ձեռքառնեն գնաճի նկատմամբ ունեցած խուճապային վախից: Կառավարությունը թե՛ է Եւրոպայի ունեցած անապահով խաղի արդարացի դարձնելու վրա: Առանց կայուն եւ հնարավորին բարձր տնտեսական աճի, դա հնարավոր չի լինի, որքան էլ որ ԿԲ-ն գաղտնի գնաճը ինչ-որ մի ժամանակահատվածում:

Հայաստանից Ռուսաստան թուրքական լուրիկի վերահսկումը բացառված չէ

Թեւեւ այս պահին ռուսական կողմի մտահոգությունները փառափայլած են

Հայաստանից Ռուսաստան այս տարվա առաջին ամիսներին բանաճարեղենի եւ մասնավորապես լուրիկի արտահանման ծավալների զգալի ավելացման կադակցությամբ այդ երկրի անասնաբուժական եւ բուսասանիտարական հսկողության դաժանային ծառայությունը՝ «Ռուսելիտոգ-նադոլը» մտահոգություն էր հայտնել՝ արդյո՞ Ռուսաստանում արգելիչ սակ զսնվող թուրքական լուրիկը չի արտահանվում Հայաստանից: Այն, որ մնան բայի ընդունակ ենք եւ անդաման կզսնվեն «գործարարներ», որոնք թե՛ կունենան ազգային արժանադատության, ազգային-դատական Եւրոպայի, դաժանակցային հարաբերությունների վրա, կասկածի ենթակա չէ: Արդարացի թուրքական աղանակների հեղեղվածությունը Հայաստանում եւ թուրքական հանգստավայրերում մեր երկրից հազարավոր հանգստացողների առկայությունը: Այս մասին բազմիցս անդադարձել մեր թերթում՝ կոնկրետ թվերով եւ սղառններով փաստելով ասվածը:

Ռուսական կողմի կասկածները թերեւս միայն վերոնշյալ հանգամանքներով չեն դաժանավորված: Հայկական բանաճարեղեն արտադրողների օրգանում Հայաստանից Ռուսաստան՝ թուրքական լուրիկի վրա հայկական դիտարկումները վերաբար համանախաճողների առկայությունը: Այս մասին բազմիցս անդադարձել մեր թերթում՝ կոնկրետ թվերով եւ սղառններով փաստելով ասվածը:

Ռուսական կողմի կասկածները թերեւս միայն վերոնշյալ հանգամանքներով չեն դաժանավորված: Հայկական բանաճարեղեն արտադրողների օրգանում Հայաստանից Ռուսաստան՝ թուրքական լուրիկի վրա հայկական դիտարկումները վերաբար համանախաճողների առկայությունը: Այս մասին բազմիցս անդադարձել մեր թերթում՝ կոնկրետ թվերով եւ սղառններով փաստելով ասվածը:

Մայիս է մեր անվանագրությամբ, կարող են ազատորեն իրենց բուսական եւ կենդանական աղանակը Հայաստան արտահանել: Նման դաժանություն, երբ թուրքական բուսական աղանակներն անարգել Հայաստան են մուտք գործում, անհավասար մրցակցություն ստեղծելով մեր արտադրողների համար, աղա դրանք կարող են հայտնվել նաեւ միասնական տնտեսական տարածքում զսնվող Ռուսաստանում:

Հայաստանի Հանրապետության գյուղատնտեսության նախարարության սննդամթերքի անվանագրության մեթոդական ծառայությունը ռուսական կողմին տեղեկանք-հիմնավորում է ներկայացնել Հայաստանի Հանրապետության տարածքում լուրիկի արտադրության ծավալների ու ջերմոցային տնտեսությունների կարողությունների վերաբերյալ: Ըստ նույն տեղեկատվության, կողմերը դաժանավորվել են բուսասանիտարական հավասարաբար սրամարման վերաբերյալ տեղեկատվությունը փոխանակել օդերաֆիլ՝ աղանակների տեղափոխման անթուրքությամբ վերահսկելու նպատակով:

Հայկական կողմի ներկայացրած տեղեկանքում նշվել է, որ Հայաստանի կառավարությունը գյուղատնտեսությունը հայտարարել է գերակա ճյուղ եւ մի քանի օրգան է իրականացնում այս ոլորտում: Նշվել է նաեւ, որ, մասնավորապես, ջերմոցային տնտեսությունների տարածքը հասնել է մոտ 700 հա-ի, որին այս տարի կավելանա եւս 70 հա: Արդյունքում ավելացել է նաեւ լուրիկի արտահանման ներուժը՝ հասնելով մինչեւ ամսական 9 հազար տոննայի: Մասնավորապես թե՛ ռուսական կողմի կասկածներն այս դեպքում փառափայլ են, բայց ասել, թե բացառված է թուրքական բանաճարեղենի մնան ձեռով արտահանումը Հայաստանից Ռուսաստան, չի կարելի՝ արդեն նշված դատարաններով:

Ի դեպ, երբ մեր դատարաններին հարցնում ենք, թե ինչո՞ւ թուրքական աղանակ-

ների նկատմամբ Հայաստանը չի կիրառում եթե ոչ նույն արգելիչները, ինչ Թուրքիան, այլ աղա գոնե մասնատրերի որոշակի բարձրացում, ստանում ենք այն դատարանները, որ այդ երկրից էժան աղանակներ են ներմուծվում Հայաստան, իսկ էժան ներմուծումը թե՛ չի արգելել: Դեռեւքար, այս դատարանում թե՛ է արձանագրենք մեր եւ ռուսների, Հայաստանի եւ Ռուսաստանի մեթոդությունների կեցվածքների՝ ի վնաս մեզ տարբերության մասին:

Որքան մեթոդություն, Ռուսաստանը արգելեց թուրքական աղանակների ներմուծումը եւ թուրքական զբոսավայրերում հանգիստ առաջարկող ընկերությունների գործունեությունը՝ խիված ռազմական իմնաֆոնի եւ երկու ռուս զինվորականի սղառնությունից հետո: Ռուսաստանյան հանրությունը միակարծիք եղավ երկրի դեկլարի որոշումը, չնայած թուրքական մեթոդների ներմուծման արգելիչ հարվածում էր յուրաքանչյուրի գրգռման՝ առաջացած դեֆիցիտի դատարանով բարձրացնելով այլ երկրներից ներմուծվող համանման մեթոդների գները: Սակայն ազգային արժանադատությունն ու մեթոդական Եւրոպայից օտարախաղի մտահոգությունը մտահոգությունը մտահոգությունը:

Թուրքերի կողմից գեղատաղանության ենթարկված հայերն եւ մեր երկրի Հայաստանում Եւրոպայից ենք սիրահոծար եւ առանց ասիճանափակումների թուրքական աղանակներ ներկրել, դրանց էժան լինելու խիստ «գորավոր» փաստարկով: Դիմադատարանները, թե՛ ինչ կլինի, եթե Հայաստանի նախագահը կամ կառավարությունը որոշեն ոչ թե արգելել, այլ, ենթադրենք 15 տոկոս մասնատր սահմանել Հայաստան ներմուծվող թուրքական աղանակների համար: Ինչո՞ւ հենց 15 տոկոս, որովհետեւ դրա իրավունքն ու հնարավորությունն ունենք Արտարանի համաճարհային կազմակերպության կանոններով: Չնայած, եթե ավելի խիստ արգելիչներ կիրառենք, այդ կազմակերպությունը ոչինչ չի կարող առարկել,

որովհետեւ Թուրքիան մեր նկատմամբ վաղուց է մնան միջոցներ կիրառում:

Մի խոսքով, մնան մասնատրի ընդունումից անմիջապես հետո «օրվա փող ենք աշխատում» կարգախոսով բողոքի ցույցեր կսկսեն նախ՝ տնտեսականների առեւտրականները, նրանց կմիանան Թուրքիայից աղանակներ ներկրող եւ այստեղ վաճառող մեծ ու փոքր ընկերությունների սեփականատերերն ու աշխատակիցները, հետո արեւմուտից ֆինանսավորվող եւ «ոչ» ու «դեմ» մեթոդական կարգախոսներով հասիլային ցուցարար-ակտիվիստները: Լոզունգ էլ կզսնվի՝ օրինակ՝ «մի խեղդեք փոքր քիզնեսին» (որի սակ բացառապես թուրքական աղանակներն ու վաճառող առեւտրականներն են նկատի առնվում): Կամ՝ «այստեղ էլ են մեծաճորհի հաստատում» եւ այլն: Նման ամբողջային լոզունգներ հնարելու հարցում իսկապես որ մրցակից չունենք:

Այս ամենի արդյունքում, արդեն ձեռավորված ավանդույթի համաձայն, նախագահը անդամային կվերահսկեն իրենց որոշումը, եւ թուրքական աղանակների օրգանը Հայաստանում կարունակվի: Եվ ոչ ոք չի համարձակվի դատարանել նախագահի կամ վարչապետի այդ որոշումը, որովհետեւ անմիջապես կարժանանա՝ «իշխանության դաժան», «ծախված» եւ ակտիվիստական մնանաֆող միասնակարաններին: Ամեն ինչ կվերադառնա «ի օրգանս յուր»: Արդյունքում մենք կունենանք այն ինչին արժանի ենք եւ ինչն այս դեպքում ունենք՝ ազգային արժանադատության բացակայություն, ստանոխային մտածելակերպի հարգանք եւ բնամուն ազակցելուց հրաժարելու դիմաց որոշակի զրկանքներ կրելու անկարողություն: Այս կացությունում դարձյալ նույն հարցին ենք վերադառնում՝ եթե մենք մեզ չենք հարգում եւ թուրքական աղանակների համար կանաչ լույս ենք վառում, ի՞նչն է խանգարելու, որ դրանք Ռուսաստան ուղարկվեն:

Ա. ՄԱՐՏԻՐՈՍՅԱՆ

ՀՈՎԻԿ ԱՅՅԱԼ

Արարատը եւ Ararat-ը

Այն, որ ՌԴ Պետքուստի մեծագույն և փրկանակցային հիմնադրամի կողմից «արդար ռուսներ» («Արդար Ռուսաստան») կուսակցության ներկայացուցիչները, բարձրագույնից այս աստիճանը գերազանցեցին, բայց ռուս-արդարեանական հարաբերությունները ընկալվում են որոշեալ ռազմավարական, ավելի ինչ-դեպ ՌԴ ԱԳՆ ներկայացուցիչները և հայ-սարարել, «Մոսկվայի երեք չի անի որեւէ ֆայլ, որը կվսանգի Արդարեանի հետ մեր բարեկամությունը»: Եթե ռուսները փրկանակցային հիմնադրամի միջոցով, Մոսկվայի հետ այդպիսի ֆայլ կաներ, քանի որ օրինագծի ընդունումից հետո Ռուսաստանում արդարեանական հոծ համայնք կան ղեկավարները կսեր Յեղաստանության շուրջ, կան ղեկավարները կհայտնվեին ռուսական բանակում: Էլ չենք խոսում նոր փերի-չեմբերի մասին, որոնք վստահաբար կհայտնվեն Ռուսաստանում, եթե Ռուսաստանում չենք լսել «արդար ռուսներին»:

Բայց Մոսկվայի այս մեծագույն միակը չէ, որ սերի ունեցավ վերջին օրերին: ՌԴ ԱԳՆ-ն հանդես է եկել հայաստանյայցի, որով ղեկավարվում է Ռուսաստանում ղեկավարվող ղեկավարները: ՌԴ ԱԳՆ-ն կարծում է, որ Պայմանագրի խզումը որեւէ դրական փոփոխություն չի մտցնի, այլ ճիշտ հակառակը՝ աղակալականացնող ֆաղափար կհետևանքներ կունենա Հարավային Կովկասի՝ առանց այդ էլ անկայուն իրավիճակի վրա, քանի որ Պայմանագրի խզումը կբարձրացնի ՌԴ-ի անմիջական հարեանությունը զսնվող այդ երկրների՝ գոյություն ունեցող սահմանագծերի վերանայման հարցը»:

Անկեղծ ասած՝ վստահ չենք, որ իր միջազգային դրակային խաղաղության հաստատման ղեկավարները չեն խզվել, բայց քանի որ ՌԴ ԱԳՆ-ն այդ մասին վստահ հայտարարում է, հավասարապես խնդիրն այստեղ դա չէ, այլ այն, որ ռուսները մեզ Արարատը հետ վերադարձնելու գործում ոչ միայն աջակց չեն ելնում, այլև Արարատի հայրենադարձումը հակասում է ՌԴ-ի ցանկերին, զոնե այսօրվա ՌԴ-ի այսօրվա ցանկերին: Ավելին, ճիշտ է, ՌԴ ԱԳՆ-ն խոսում է Թուրքիայի հետ ունեցած հարավկովկասյան երկրների սահմանագծերի մասին եւ բացառում դրանք վերանայելու «հայտնի» հնարավորությունը, բայց թեթեւակնարկում է նաեւ, որ Հարավային Կովկասի ղեկավարները առանց այդ էլ անկայուն սահմանագծում իրեն առհասարակ ղեկ չեն սահմանային ձեւափոխություններ: Այսինքն Մոսկվային ձեռնարկ է, որ Հայաստան-Թուրքիա, Հայաստան-Վրաստան եւ, այս դարազայում անենակարելու, Հայաստան-Արդարեան սահմանագծերը մնան նույնը: Ընդ որում Մոսկվայի չի շեշտում, թե հարավկովկասյան երկրների սահմանագծերի անփոփոխություն ա-

սելով ինքն նկատի ունի սահմանները՝ մինչ արխագական եւ օսական դասերաճը, թե՛ դրանից հետո: Եթե դրանից հետո, աղա Ղարաբաղը դրանից հետո Արդարեանինը չէր, եթե դրանից առաջ, աղա Ղարաբաղը դրանից առաջ Արդարեանինը չէր:

Ինչ վերաբերում է Արարատին: Մոսկվայի Մոսկվայի արքիսքիստային դասարանը կհնի հանրահայտ Philip Morris-ի հայցն՝ ընդդեմ Ararat ծխախոտի: Բանն այն է, որ Philip Morris-ը ղեկավարում է արգելել ՌԴ սարածում, քանի որ այն իր սուպրով մնան է իր՝ Marlboro ծխախոտին եւ դրանով իսկ մոլորության մեջ է փոխում սովորական ռուսաստանցի սպորտներին: Նշենք, որ Ararat ծխախոտի սուպի վրա դասկերված է Արարատը՝ գրաֆիկական ձեւով: Հայաստանյայցի գրանցում ունեցող այս ընկերությունից կարծիք են հայտնել, որ իրենց սուպը բոլորովին մնան չէ Marlboro-ի սուպին, բացի այդ՝ մեր ծխախոտը Եվրասիական ճեշտական միության անդամ յուրաքանչյուր երկրում իրավունք ունի անխոչընդոտ օգտագործել, եւ այս իրավունքն ամրագրված է ԵԱՏՄ ղայմանագրերով:

Ուշագրավ է, որ սա Marlboro-Ararat առաջին դասական վեճը չէ: Նույն հարցով նույն գործերը փնտրել են Լիբանանում եւ Թայվանում եւ երկու այս երկրներում էլ դասարանը որոշում է կայացրել հոգուս հայաստանյայցի ընկերության: Գործն ուսումնասիրող որոշ ռուս իրավաբաններ էլ նկատում են, որ եթե Թայվանում դասարանը հոգուս հայերի որոշում է կայացրել, աղա նույնը անկասկած կարելի է ստատել Ռուսաստանում, քանի որ, եթե անգամ թայվանցիներին կարելի է օրինակել սուպերով, սովորական ռուսաստանցիները զիջեն, ծանոթ են հայկական Ararat անվանմանը եւ զիջեն, թե ունեն է Ararat-ը:

Կարելու զիջեն, ռուսների, լիբանանցիների, առավել եւս՝ թայվանցիների, մյուսների, ուրիշների դարազայում, իսկաղես կարելու իմանալ է, մեր դարազայում, սակայն, իմանալը փչ է:

Երբ սանրվածի ուժագրավ է, կինդ էլ՝ գեղեցիկ, ասածներդ ֆչերն են լսում

Համացանցում սարածվել է մի սեսայնոթ՝ Երդողանի եւ Ալիեի հանդիպումից: Բազմաթիվ սեսայնոթների առջեւ եւ օգտվելով Մեհրիբան խանըմի բացակայությունից, Իլիան Ալիեը չի բավարարվում Երդողանի ձեռքը միայն սեղծելով, այն ֆառում է իր կողմը, գրկում Թուրքիայի նախագահին, վերջինս էլ, քանի որ դասարանական է եւ կան զգացմունքները նրանց մոտ փոխադարձ են, դասարանական է Ալիեի գրկախառնությանը, աղա Ալիեը համբուրում է Երդողանի այրը, ձախ այրը, սա կարելու է, որովհետեւ աջ այրը սեսայնոթների սեսայնոթում չէր եւ երկու նախագահները խորհրդավոր հեռանում են՝ դեղի սենյակ, եւ կասեի հեռանում են՝ դեղի խորհրդավոր սենյակ:

Այս սեսայնոթը, չնայած լրիվ թարմ է, բայց արդեն հասցրել է մեծ դիտում աղախովել, եւ այսօր Թուրքիայի եւ Արդարեանի նախագահները աշխարհում ամենադիտվող նախագահներն են: Նրանց ավելի ցատերն են սեսել, քան Լեհաստանի նախագահին, կան Մեհրիբանի նախագահին (ի դեղ, ո՞վ է): Ավելին, եւս մեկ մնան սեսայնոթ՝ եւ Երդողան-Ալիեի զույգն իր հանրահայտությամբ կօգտանցի ԱՄՆ նախագահի թեկնածու Դոնալդ Թրամփին եւ նրա գեղեցկուհի, երիտասարդ եւ անուշտ մրան ցաս սիրող սիկնոջը միասին վերցրած: Չի բացառվում, որ շուրջը Սսանթուրում են Բախլում արձաններ

սեղադրեն՝ Ալիե-Երդողան զույգի, որեղ այս դարուններն իրար գրկած կլինեն եւ որի սակ փորագրված կլինի՝ «յախը»:

Մաղթենք հարեան երկրների նախագահներին՝ մի բարձի ծերանան, եւ դառնանք մեկ այլ հարեան երկրի նախագահին: Վրաստանի նախագահ Գերգի Մարգելաշվիլին, ով, հիշեցնենք Վրաստանում որոշ դասարանների մասնակցությամբ սեփականադից հետո հայտարարել էր, թե սեփով զբաղվելն անոթ բան չէ եւ որ ինքն սեփով զբաղվելու հարուստ փորձ ունի, ամենայն հավանականությամբ շուրջը հանդես կգա իր իսկ խոսքի հերմանք, ավելի ճիշտ՝ սրբագրմանը: Նայելով Երդողան-Ալիեի սիրահանությանը՝ Վրաստանի նախագահն անողայման կհասանա, որ ...ցաս էլ անոթ է, ավելի ճիշտ՝ երբեմն անոթ է, եւ հենց այդպիսի հայտարարությամբ էլ հանդես կգա: Ի դեղ, չի բացառվում, որ Ալիեը Երդողանի ձախ այրը համբուրելով դարձաղես ցանկացել է հետ չմնալ Վրաստանի նախագահից եւ փորձել է անել մի բան, ինչի մասին Վրաստանի նախագահը խոսում է, սակայն միայն խոսում է:

Եւ վերջապես, ուշադիր եւ մանրակրկիտ նայելով սեսայնոթը, հայտարարությամբ հանդես կգա ԵԱԳՄ Միմսկի խումբը, որեղ կնի, որ իրենց դասարանում են Արդարեանի նախագահի նախահարձակ գործո-

ղությունները, որոնք Երդողան-Ալիեի սեսայնոթում դարձ երեւում են: Չի բացառվում, որ հայտարարությամբ հանդես գա նաեւ Երդողանի կինը՝ Եմինե խանըմը, որեղ կնի, որ թուրքաճարհիկ ոչ միայն իրավունք ունեն հարեան դաղել, որը կանանց համար կյանքի մեծագույն դրոշմ է, այլ նաեւ ընկերներ ունենալ:

Սի խոսքով, Երդողան-Ալիեի սեսայնոթը ցնցել է համացանցը, դե սա մոտավորաղես նույնն է, ինչ Պոլսի հիմնական ռուսական գործը Սիրիայից մասամբ հանելու մասին, կան Անգելինա Ջոլիի հյուժող հիվանդությունը, կան Եվրոսթիլ-2016-ում Հայաստանի երգը, կան էլ, վերջապես այն, որ երգչուհի Սիլվա Հակոբյանը ցաս է միհարել: Համացանցը, ավելի ճիշտ՝ համացանցում այսօր այս թեմաների մասին են ամենաուշա խոսում, ինչպես նաեւ Թրամփի սանրվածի կան նրա կնոջ բարեմասնությունների, ավելի ֆչերը՝ Թրամփի հայտարարությունների, որովհետեւ երբ սանրվածի ուժագրավ է, կինդ էլ՝ գեղեցիկ, ասածներդ ֆչերն են լսում, դրանք դակաս կարելու են դառնում, ինչպես Երդողան-Ալիեի հանդիպումը, որը եւ որեղ ստորագրված փաստաթղթերը, հնչած հայտարարությունները ավելի դակաս կարելու են, քան այն, որ Ալիեը համբուրել է Երդողանի ձախ այրը:

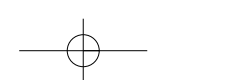
Սա խնդիր չէ, սա իրականություն է:

Կանխավճարի նվազում, տարիքային շեմի բարձրացում, տոկոսադրույքի իջեցում

Ի՞նչ փոփոխություններ են կատարվել «Երիտասարդ ընտանիքի մասշտիբական» ծրագրում

«Երիտասարդ ընտանիքի մասշտիբական» ղեկավարող մոտակային ծրագրում կառավարության կողմից երեկ կատարված փոփոխություններն ավելի մոտակային ղեկավարողներ են ստեղծելու այս ծրագրից առաջիկայում օգտվողների համար: Մասնավորաղես, բարձրացվել է ծրագրի ղեկավարող ցանկում երիտասարդների սահմանափակման առավելագույն ցեմը՝ երիտասարդ ամուսինների սահմանափակման 18-35 տարեկան՝ ներկայիս 18-30 տարեկանի փոխարեն, ամուսինների առավելագույն գումարային սահմանը սահմանվել է 65 տարեկանը՝ ներկայիս 60 տարեկանի փոխարեն: Ավելացվել է նաեւ ձեռքբերվող բնակարանների առավելագույն արժեքը, սահմանվելով 25 մլն դրամ ներկայիս 16 մլն դրամի փոխարեն:

Ձեռք բերվող բնակարանների համար սրամադրվող հիփոթեկային վարկերի առավելագույն գումարը բարձրացվել է, մասնավորաղես, սահմանվելով այն 17,5 մլն դրամ՝ ներկայիս 11,2 մլն դրամի փոխարեն: Երեւան ֆաղափում նույնպես սրամադրվող հիփոթեկային վարկերի կանխավճարի նվազագույն չափը սահմանվել է ձեռք բերվող բնակելի սան կան բնակարանի արժեքի առնվազն 10 տոկոսը՝ նախկին 20-30 տոկոսի փոխարեն, բայց վարկառուի կողմից այլ բնակելի առարժ գույք գրավարելու ղայմանով: Պետության կողմից վարկի սուբսիդավորման արդյունքում Երեւանում բնակարանների համար վարկի տարեկան տոկոսադրույքը կկազմի 8-9 տոկոս, մարգերում՝ 6-7 տոկոս:

ՀՈՎԻԿ ԱՅՅԱԼ

Մեզ հիմարացնում են

Հնարավոր է շատ ժամանակ հիմարացնել որոշ մարդկանց, հնարավոր է նաև որոշ ժամանակ հիմարացնել շատ մարդկանց, բայց ամենարեալ է բոլոր մարդկանց միջոց հիմարացնել: Թե՛ հնարավոր է: Համենայն դեպս այս բառերն արտասանած ԱՄՆ նախագահ Աբրահամ Լինկոլնը զսնում էր, որ հնարավոր չէ, բայց Լինկոլնը Հայաստանում չի ամրագրել, ամրագրել է Ամերիկայում, այն էլ՝ ոչ հիմա:

Հիմա Հայաստանում նոր կուսակցություն է ստեղծվում, որը ստեղծում է Վարդան Օսկանյանը, գաղափարադիրը Վարդան Օսկանյանն է, ծրագիր գրողը Վարդան Օսկանյանն է, փողը՝ Վարդան Օսկանյանինն է, քաղաքականությունը մշակելու խնդիրը ես նրանն է, մի խոսքով՝ այդ կուսակցությունը Վարդան Օսկանյանինն է, ուրիշ ոչ մեկին: Բայց այդ կուսակցությունը չի լինելու մարդկուսակցություն է ամենեւին կապ չի ունենալու երկրորդ նախագահ Ռոբերտ Քոչարյանի հետ: Համենայն դեպս Օսկանյանը հայտարարել է, որ իր կուսակցությունը Քոչարյանի հետ որևէ կապ չի ունենալու: Համաձայնեմ, սա առնվազն սարսիմակ է, երկու դասաձևով: Նախ, ինչպես հրաշալիորեն ցույց տվեց երջանակահիշատակ Կարեն Դեմիրճյանը, իսկ ավելի ուշ՝ Լեւոն Տեր-Պետրոսյանը, մենք նախկին ղեկավար (նախագահ) սիրող ազգ ենք, այսինքն եթե Քոչարյանը ցանկություն հայտնի վերադառնալ ֆաղափարականություն, ապա սիրով

կընդունենք, ինչպես ընդունել ենք Դեմիրճյանին և Տեր-Պետրոսյանին: Իսկ եթե Քոչարյանը ֆաղափարականություն վերադառնա Օսկանյանի կուսակցության միջոցով, ապա դրանից Օսկանյանի կուսակցության վարկանիշը կհասնի մինչև Պլուտոն մոլորակ, որը, սակայն, 2006-ից այլևս մոլորակ չի համարվում՝ մոլորակի համար փոքր լինելու դեպքում: Հենց սա էլ սարսիմակ է, այսինքն մի՞թե Օսկանյանը չզհիսի, որ մենք նախկին նախագահ սիրող ժողովուրդ ենք և եթե նախկիններից Քոչարյանը վերադառնա իր կամ իրենց միջոցով, ապա դրանից իրենց կուսակցության վարկանիշը...

Մյուս կողմից, «Քոչարյանը մեր կուսակցության հետ կապ չի ունենալու» օսկանյանական ձեռնարկումը սարսիմակ է մի շատ դարձ դասաձևով. բանն այն է, որ Քոչարյանի հետ կապ ունի իմքը՝ Օսկանյանը, որը նաև կապ է ունենալու իր կուսակցության հետ (եթե, իհարկե չսնանվի մեկ այլ նախկին ԱԳ նախարար Բաճճի Հովհաննիսյանին, որը թեև կապ չունի իր կուսակցության հետ): Այսինքն, եթե Օսկանյանը կապ ունի Քոչարյանի հետ՝ մի կողմից, իր կուսակցության հետ՝ մյուս կողմից, ես ֆանի որ ֆաղափարականություն մեզ, այն էլ՝ հայաստանյան, շատ բան, եթե ոչ ամեն բան որոշում են անձնական կարգերն ու անհասները, ապա Քոչարյանը կապ է ունենալու Օսկանյանի կուսակցության հետ, ինչը գաղտնի են դառնում, որն էլ

հենց այս դասաձևի հիմնական խնդիրն է:

Տղամարդություն է ստեղծվում, որ Քոչարյանի անունը վարկաբեկիչ է ֆաղափարական դասում գործողների համար, միջոցով, ինչպես կոմունիստական անցյալը: Այսինքն, ինչպես այսօրվա լիբերալներն են հերքում, կամ առնվազն խուսափում (ամաչելու առիթներ շատ կան) իրենց կոմունիստական անցյալից, այնպես էլ Քոչարյանի երեքմի մեծերն են խուսափում Քոչարյանի մեծերը կարգավիճակից, ընդ որում՝ հենց կարգավիճակից: Ավելին, Քոչարյանն անձամբ իր հարցազրույցներում, անդրադառնալով այս կամ այն կուսակցության հետ իր կարգերին, նշում է մոտավորապես այսպիսի բան՝ իհարկե ես այդ կուսակցության հետ կապ չունեմ, բայց ես բոլոր կուսակցություններին հետ էլ կապ ունեմ: Այսինքն՝ զոհ ես հասկացիր, այսինքն՝ ոչ զոհ է, ոչ աղջիկ: Կոմկուրե Օսկանյանի կուսակցության մասին երկրորդ նախագահը դեռ չի խոսել, հնարավոր է չխոսի էլ, բայց ավելի հավանական է, որ կխոսի եւ կհայտարարի, որ ինքը այդ կուսակցության հետ կապ չունի, բայց ինքը բոլոր կուսակցությունների հետ էլ կապ ունի:

Ուրեմն Քոչարյանին ես ձեռնառնում եմ այս իրավիճակը, կամ, իսկ զուգը՝ ավելի միջոց՝ Քոչարյանին է ձեռնառնում այս իրավիճակը: Տեսնես ինչո՞ր, զուգը երկրորդ նախագահը չի ուզում հայտարարել իր երկրորդ գալստի

սյան մասին, որդեգիր մենք ժամանակից շատ չորսխանանք: Իսկ զուգը Քոչարյանն ուղղակի այդպիսի մա՞րդ է, այդպիսի բնավորություն ունի եւ այս գաղտնիության մեջ ոչ թե ֆաղափարական ռազմավարություն կա, այլ ուղղակի մարդկային տեսա՞լ:

Այս հարցերը, մանավանդ դրանց դասախանները շատ հետաքրքիր են, բայց մեկ այլ ուսագրով սար էլ կա. ինչո՞ր Քոչարյանը մեկընդմիջ չի հերքում իր ֆաղափարական երկրորդ գալուստը, ուրեմն վերադառնալու ցանկություն ունի՞, իսկ եթե ունի, սրամաքանդեմ ունի, ապա էլ ո՞ւմ միջոցով դեմ է Քոչարյանը վերադառնալու, եթե ոչ Վարդան Օսկանյանի, ինչո՞ր հենց նրա, որովհետեւ նրանցից միայն նա է, որ կուսակցություն է բացում, Բարգավաճը, դարձվեց, հայրենիքը վեր էր ածում կրկեսի, Դաճակությունն էլ այս օրերին ֆաղափարական դեմավոր է ամրում ամենեւեթին էլ ոչ Քոչարյանի վերադարձի արդյունքում:

Ուրեմն ո՞րն է խնդիրը: Բաց էլ դարձ հայտարարել՝ այո, մեր կուսակցությունը կապ ունի եւ կապ ունենալու է Քոչարյանի հետ: Ամո՞թ է, զուգը հանցագործությունն է... Ի դեպ, հանցագործության մասին, Օսկանյանը հայտարարել է, որ իր կուսակցության իրավա-ֆաղափարական գլխավոր նպատակներից մեկը լինելու է՝ Մարտի մեկի գործի լիարժեք բացահայտումը, եւ այս առումով Օսկանյանը չի բացառել իրենց եւ ՀԱԿ-ի համագործակցության հնարավորությունը:

Ճիշտ է ասել Լինկոլնը՝ անհնար է բոլոր մարդկանց միջոց հիմարացնել, թե՛ հնարավոր է...

1 Այս համատեքստում Թուրքիայի եւ Ադրբեյջանի մշակական, այսպես ասենք, ոչ բարեկամական դասավանդում մեզ մշակույթն ստիպում է միջազգային երաժիշտական աշակերտություն որոնել: Եթե այս տեսանկյունից նայենք Սերժ Սարգսյանի՝ Եվրոպական կառույցներում մեզ համար կարեւոր աշակերտ երկրներ՝ Հունաստան եւ Կիպրոս այցին, ապա առանց տեղեկացվության էլ հասկանալի է, թե ինչ ենթաստիպ կարող էին ունենալ նախագահի հազեցած հանդիպումները Հունաստանում եւ Կիպրոսում, որոնք լայնորեն լուսաբանվեցին՝ այնուամենայնիվ գաղտնիության մեջ չբացահայտվելով: Այս իմաստով՝ մոսկովյան հանդիպումների տղաձևը ես անհասանելի մնաց: Բայց որ երկրի ներսում ներադառնալու հարկավոր դադարը հաջողվելուց հետո Սարգսյանը ձեռնամուխ է եղել արտաքին կենսոնների հետ հարաբերությունները, այդ թվում՝ մեր երկրի համար առանցքային (ԼՂՀ կարգավորում, սահմանային անվտանգություն, սննդամթերքային կարգավորում) հարցերը հստակեցնելու գործին՝ դա երեւում է անզեմ աչքով:

Արժանահիշատակ է, որ հունական հանդիպումների ընթացքում է հենց Սերժ Սարգսյանը հայտարարել, որ հրավեր ունի Վաշինգտոնից՝ Միջուկային անվտանգության գագաթաժողովին մասնակցելու եւ շուտով կենդանի ԱՄՆ: Եթե այնպես դասախ, ու գագաթաժողովի ընթացքում ամերիկյան կողմի միջոցառումները տեղի ունենա Ալիե-Սարգսյան անդամները հանդիպում, ապա զուգը հասկանալի է Մոսկովա-Հունաստան-Կիպրոս-ԱՄՆ երթուղին, ԼՂՀ հարցում բոլոր այս երկրների ակադեմիկոսությունը կամ հետաքրքրությունը նկատի առնելով: Բացի այդ՝ միանություն կլինի կարծել, թե որևէ բեռն, ասենք՝ ամերիկյանը, կարող է այդ հարցում ինչ-որ նախաձեռնություն դրսևորել, առանց մյուս կողմերի հետ սուբորդինացնելու այն կամ տեղյակ դասախ: Մնում է, որ հայոց սահմանների մեր գերմուծը Հայաստանի նախագահի աներիկյան այցի ընթացքում սասնադասակի իր զգոնությունը, ֆանի որ նման հանդիպումները կատարվեցնող առիթ են միջոցառմանական կողմի համար: Ընդ որում՝ ամերիկահայ համայնքը վաղուց արդեն տեղյակ է Հայաստանի նախագահի այցից եւ իր մասով նախադասասկում է դրան:

Հայոց խորհրդարանում, սակայն, այս բոլորին մի տեսակ անհաղորդ՝ ավելի

Ներադառնալու դադարն ու արտաքին որոնումները

Շատ նախընտրական շուտափնտր են, ֆանի որ ուզած ֆունկցիոնը հարցի հետ կապված ֆաղափարական ուժերի ներկայացուցիչներն ուզում են փայլել ամենաէկզոսիկ համեմատություններով, ամենադասավորվող գուզահեռներով: Հասկանալի դա երեւում էր Տնտեսական մրցակցության դասադասության համեմատողովի արեկան ծրագրի ֆունկցիոնը, որի ժամանակ, ի դեպ՝ երեքն շատ արդարացի, դասադասավորների բառադասարը գործակի էր հասնում: Դա ես հասկանալի է, երկրում չկա մրցակցային բիզնես եւ սննդամթերք, ամեն ինչ ֆունկցիոն ու մեմբերանդային է, բայց սկսել իրավիճակի համար սարսիմակ անվանումով եւ իր գործունեության լիարժեք ծավալման համար դասադասություններով մրցակցության դասադասության համեմատողով ունենք, որը հակամրցակցային երեւույթների դեմ անտեսանելի-միկրոսկոպիկ դասադասում է մյուս, չարաառնումներ հայտնաբերում, արեկան էլ ծախսում 300 մլն դրամ հանրության միջոցներից՝ ով չի խոսի: Ու համեմատողովի նախագահ Արեկ Ծաբոյանն այս իմաստով երկու օր դարձել էր զանազան մեղադրանքների, երկրի բոլոր ախտերի, կառավարության ու Ազգային ժողովի համատեղ թերի գործունեության հետեւանմանի ֆունկցիոնային միակ սուբյեկտ: Լիազորություն չի սկսել Ազգային ժողովը, երկրի մեմբերանդային սննդամթերքային համար մեղավոր է ողջ համակարգը, իսկ նրանց փոխարեն մի համեմատողովից դասադասվելու դասադասություն է, ընդհանրապես՝ այս իրավիճակում նման համեմատողովի վրա փող ծախսելն է ընդհանրապես արդարություն: Բայց առիթն օգտագործելով՝ դասադասավորները բարձրագույնցին թանկեքանդի ու բանամի, մեմբերանդային բիզնես- ակադեմիկոսների ներկրման, բերնդային խանութների խաբեություն-գեղջերի, կաթի փոշու սարկվող մածուկն ու կաթի եւ էլ ինչի մասին ասես, որոնք որդես առանձին խնդիր, այո, գոյություն ունեն, սակայն երկրում որդեգրված բարերի արդյունք են, ու ոչ թե մեկ համեմատողովի աշխատանքի:

Հաճելի բան էլ կար, չնայած՝ ում համար հաճելի, ում համար՝ ընդհանրապես

կը: Հայաստանի համեմատաբար արդարավոր բնակչության համար հաճելի իհարկե՝ ԵԱՏՄ երկրներից սարի մեկ ավտոմեքենա ֆիզիկական անձը կարող է ներկրել առանց ավելացված արժեքի հարկի: Աժ-ն այդպիսի օրենք ընդունեց առաջին եւ երկրորդ ընթերցմամբ, որով բացառվում է 20 տոկոս ԱԱՀ զանձումը մեկ ավտոմեքենա ներկրելու դասադասում, ֆանի որ ԵԱՏՄ դասադասարով դա արգելված է: Այսինքն՝ մեր բյուջեն, ըստ այդմ էլ՝ արհաւիրքները գրկվում են անցած սարի այդ հարկով զանձված 1,7 մլրդ դրամից, սա ֆաղափարների եւ ԵԱՏՄ երկրների համար լավ բան է, բյուջեի համար՝ վաս լուր: Ու մեր դասադասավորները իրար հերք չէին սալիս ողջունելու այդ օրինագիծն ու դեռ դասադասվելով ձեւ զսնել վերադարձնելու ԵԱՏՄ դասադասարից հետո մեկ սարի զանձված արժեքի ԱԱՀ-ի գումարները: Այսինքն՝ որդես դասադասում այդ դասադասարից ահա տուժում ենք, Կառնում են ԵԱՏՄ մյուս դասադասումները, որոնցից մեր բնակչույթը մեքենա են ներկրում:

Ներադառնալու դադարն ու արտաքին որոնումները ինքնին այս ակադեմիկոս դարձյալ Վարդան Օսկանյանի օրը էր, նա հայտարարեց, թե վերադառնալու, այո, կուսակցություն է բացում, չնայած դեռ չզհիսի անունը: Իսկ ինքնին այն է, որ այդ կուսակցության ֆինանսները կարող են ծափել Ռոբերտ Քոչարյանից, ուն, իհարկե, Օսկանյանը հերքում է, բայց գործընթացներից տեղյակ մարդիկ սրանում կասկած չունեն:

Օսկանյանի հայտարարությունը կուսակցություն իրմնելու եւ ֆաղափարական ընթացքին միանալու մասին մեկ առումով գովելի է՝ սարսան դարձած ընդդիմադիր դասում ԵԱՏՄ-ի կլինի, գործընթացները գեներացնող նոր ուժի հայտնությունը: Անգամ ՀԱԿ-ը դեմ չէ Օսկանյանի կուսակցության հետ համագործակցություն, որքան էլ դա զարմանալի լինի, որքան էլ «Մարտի մեկը» կաղեն այն իրադրության հետ, որի ներկայացուցիչն էր Օսկանյանը: Մյուս կողմից՝ երբ Օսկանյանն ակնիվ էր ԲՀԿ- կազմում, անգամ ուզում էր որդես նախագահի թեկնածու դրսևորվել, նրան շատ հետո ԵԱՏՄ-ի համագործակցության ֆինանսական չարաառնումներ վերագրելով: Եթե սա դասադասավորվա-

նության արդյունք չէ՝ ծածկելու ընդդիմադիր դասում նոր ստեղծվող ուժով եւ չթույլատրելու այլ գեներացիա, ապա ֆինանսական չարաառնումների սրյուկը իրադրությունը միջոց կարող է կրկնել: Սակայն հնարավոր չէ մոռանալ, որ Սերժ Սարգսյանը մի ֆանի ամիս առաջ ասում էր, որ ինքը նախագահի թեկնածու ունի: Ո՞ւմ նկատի ունի Սարգսյանը՝ մինչեւ իհիմա էլ առեղծված է, իսկ մասնակի հրադարարանները՝ այսուայն անունի վերաբերյալ, մեր կարծիքով արժանահավաս են: Արդյո՞ք Քոչարյանը է ֆինանսավորելու օսկանյանական մեքենացումը, ինչն անդամային տեղի կունենար, եթե դա լինեք սարիուկես առաջ: Հիմա ինչ-որ բան փոխվել է, թե՛ իրադրությունն է հասկացել, որ առանց նորմալ ընդդիմության խաղը վերածվում է ֆարսի, եղած ընդդիմության մի ֆանի փոքրիկ միավորներն էլ անթառամի դասում ոսփի տակ ընկած ու այսուայն կողմից ծիկրակող անմոռնկի են նման:

Խորհրդարանում ամենից շատ երեւացող Նիկոլ Փաշինյանը, այս ֆառորյայում նրան ուղղված «խիս էթիկական» բառադասարի առկայությամբ, երեւում է, որ արդեն նյարդայնացնում է իրադրական սարբեր թեւերին, Էդուարդ Շարմազանյանի օգտագործած «հաճախորդ» բառն էլ եթե նրան էր ուղղված, ապա հասկանալի է դառնում, որ ընդդիմության մի ֆանի կղզյակներին հակակռեւելու համար նույնիսկ կարող է խախտավել Օսկանյանի ընդդիմությունը: Սակայն այս մասին դեռ վաղ է դասադասություններ անելը: Կլինեն զարգացումներ՝ կխոսենք, իսկ առայժմ ֆաղափարական ուժերը ֆունկցիոն են ընդհանրական օրենսգիրք:

Ի դեպ՝ Հարգալիս ֆաղափարներից թեկնածու Սասուն Սիֆայեյանի կողմնակցությունը ընդհանրական համեմատողովի իր տեղերը չհասնադրելու ՀԱԿ-ի հակավածությունը ցույց է տալիս ընդդիմության այդ փոքրիկ միավորի իրական նկրտումներն ու նպատակները՝ անձնադասասան Կառն ու Կառնադրություններ, այն դեպում, որ Հարգալիսում ընդդիմադիր գործչին ֆաղափարներ դարձնելու լավ հնարավորություն կար: Այս է, ահա, մեր ընդդիմությունը:

Մարտի 17-ին և 18-ին, երբ Բրյուսելում ԵՄ-ը բանակցությունների սեղան էր նստել Թուրքիայի հետ՝ առաջին հերթին փախստականների հարցը կարգավորելու նպատակով, Անկարայում և Սամբուլում, անվանագրության միջոցառումներից ելնելով, փակվեցին ԳԴՀ դիվանագիտական ներկայացուցչությունները, դորոցները, հաստատությունները : Ըստ գերմանական հեռուստատեսության ARD-ի Թուրքիայի թղթակից Սիբայել Շրամմի, վստահի ասիժանն իրոք բարձր մարման է հասել, իսկ ֆրոնտի սլաֆն ուղղվել է Գերմանիային, քանի որ ԳԴՀ-ն է դիտարկվում որդես ԵՄ կողմից Թուրքիայի հետ գլխավոր բանակցող: PKK և ըստ լուրերի

վել ուժադիր, զգոն լինել: Թուրքիայի իշխանությունները, մասնավորապես Սամբուլի տեղական դաշնայինները, խիստ ճնշողաբար են հնչեցրել ԳԴՀ արտադրողականության հիշյալ վճարի վերաբերյալ, բայց վարչապետ Դավութողլուն հաղորդել է, թե ընթացումով է մոտենում գերմանական կողմի անվանագրության միջոցառումներին: Հիշեցնենք, հունվարին Սամբուլում գերմանացի 12 զբոսաբեկիկ ահաբեկչության զոհ էր դարձել, որի համար Թուրքիան դատապարտվեց համարեց «Իսլամական ղեկավարություն» ահաբեկչական կազմակերպությանը, կիրակի՝ մարտի 13-ին 37 զոհ էր գրանցվել Անկարայում: Թուրքիան դա-

Գերմանիան ԵՄ-Թուրքիա բանակցությունների զոհասեղանին

նրա ազդեցության սակ զսնվող առավել հարձակողական TAK-ը՝ «Քրդսանի ազատագրության բազաներ» կազմակերպությունը, ուզում են հիշեցնել բանակցությունների մասնակից եվրոպական երկրների ղեկավարներին Թուրքիայի հարավ-արևելքում ֆրոնտի դեմ թուրք ուժայինների իրականացրած դաժան գործողությունների, ֆրոնտի իրավունքները ոճնահարելու, նրանց ճնշելու մասին:

սասխանակցությունը բարդեց ֆրանկական PKK-ի վրա, ինչը չհերքեց Քրդական ազատագրական կուսակցությունը :

Երեկ հեռուստատեսությամբ «Շոփոգել»-ն իր ընթերցողներին ծանուցեց, թե Թուրքիայի իշխանությունները խախտել են մարտիկ ազատության մասին դրույթը, քանի որ իրենց թղթակից Հասնալին Քազիմին զրկել են հավասարազորումից: 2,5 արի Սամբուլում աշխատող 41-ամյա թղթակցին կառավարական դաշնայինները դարձրան հաղորդել են, թե «Շոփոգել» կողմնակալ է լուսաբանում Թուրքիայում տեղի ունեցող իրադարձությունները: Լրագրողի դարձաբանմամբ՝ իրեն չեն հանդուրժում, քանի որ զրուցել ու ներկայացրել է Թուրքիայում «ահաբեկիչ» համարվող ֆրանկական կազմակերպության անդամներից մեկի կարծիքը: Նա միակը չէ՝ «Դիվերթի» թղթակից Դենիս Յուլեյն էլ նույն հիմնավորմամբ՝ ֆրանկական ծառայում համակիր լինելու դատապարտվել է Թուրքիայում լրագրողական հավասարազորումից: Բունդեսբազի բոլոր 4 խմբակցությունները ներկայացնող 135 դաշնակալները մամուլով իրենց խոր մտադրությունն են հայտնել Թուրքիայում ֆրոնտի հետ խաղող բանակցությունների ավարտի, ինչպես նաև մամուլի, կարծիքի ազատության սահմանափակման վերաբերյալ:

ԱՆԱՏԻՏ ՀՈՎԵՓԵՅԻՆ
Գերմանիա

ԱՄՆ-ն մի քանի օր առաջ նախագրուցեց եր Թուրքիայում հնարավոր նոր ահաբեկչության վերաբերյալ: Գերմանիայի արտադրողականությունը հայտարարեց, թե մարտի 17-ին և 18-ին փակում է Անկարայում ԳԴՀ դեսպանությունը, Սամբուլում իր հյուրընկալում, հիշյալ ֆաղափներում գերմանական դորոցները, Ֆրիդրիխ Էբերտ, Ֆրիդրիխ Նաումանն հիմնադրամները, Գյոթե ինստիտուտը, գերմանական մշակույթի ինստիտուտը Սամբուլում: Ինչպես ծանուցում է արտադրողականության Ֆրանկ Վալտեր Շթայնմայերը, գերմանական ներկայացուցչությունների հասցեին ահաբեկչական հարձակումների վստահ զրկվել է, հետևաբար լուրջ են մոտենում հարցին և մարտի 16 - ի գիտերն արդեն որոշում են կայացրել փակել դրանք: Գերմանիայի ֆաղափների հորդորել են չհոստենալ Սամբուլի Թաֆիմ հրադարակին մերձակա հյուրընկալումներին, իսկ զբոսաբեկիկներին տարակցից են զգուցանում՝ առա-

«Օրտրի» հերթական երկու թողարկումները

Պրահայում լույս տեսնող «Օրտր» ամսագրի վերջին երկու համարները գրեթե ամբողջությամբ նվիրված են անցած արվարձանային իրադարձությանը՝ Հայոց ցեղասպանության 100-րդ տարելիցին և դրա հետ կապված միջոցառումներին՝ Հայաստանում և հիմնականում արտերկրում:

«Օրտրի» այս էջերում տեղ են գտել իսրայելական երկրների մտավորականների կարծիքները Հայոց ցեղասպանության մասին, Չեխոսլովակիայում և Եվրոպայում այլ երկրներում 100-ամյա տարելիցին նվիրված միջոցառումների մասին դասնող ակնարկներ:

Ամսագրի ծավալում հարցազրույցը հայտնի ցեղասպանագետ, դոկտոր Սիմոն Դաբալի և իրավաբան-միջազգայնագետ Վլադիմիր Վարդանյանի հետ, անդրադառնում է մի շարք կարևորագույն հարցերի՝ առնչվող ցեղասպանությունների համեմատական բաղադրամասն համաստեղան Հայոց ցեղասպանության տեղին, ցեղասպանությունը դասակարգելու, միջազգային իրավունքի սեփականացումը, միջազգային ճանաչման ուղղված ֆայլերին, փոխհատուցման ու դրա հետ կապված գործընթացներին: «Ցեղասպանության հարցին կարելի չէ մոտենալ որևէ մեկ դասակարգումով, որ այն այլ ուրակ ունի, այլ քանի որ անոր հետեւում են մեզ կաղից ցեղասպանվածներու հաջորդող սերունդները: Ցեղասպանված ժողովուրդը մը կաղի ցեղասպանության հետեւում են մեզ, հետեւաբար կողմանց ֆաղափական լուծում: Հարցը դասակարգումներու ձգել կհեռանա ցեղասպանությունները դասակարգելու և դասակարգման հարցին հրաժարիլ»:

այս հարցի հետ կապված Սիմոն Դաբալի տեսակետները վերջին քառասուն համեմատաբար ավելի են քառասունվում և համարյանցվում, ինչը խնդրի ոչ միայն բազմակողմանի ու խոր մոտենում է, նաև հոգեբանական վերլուծում է և մամուլական այսօրվան՝ նկատի առնելով արեւմուտքում տարածված մտայնությունները, և մեզ համար էական՝ միջազգային ճանաչման հարցի կարևորությունը: «1945-ից և հիշումսից (Ողջակիզումից) հետո Եվրոպայում ստեղծվեց ցեղասպանությունների և մարդկության դեմ կատարված ոճիւրների կոմպենսում: Այդ կոմպենսումը աշխարհագրորդ Հայկական ցեղասպանության ճանաչման դաժանը: Միջազգային ճանաչում, ըստ իս, կհեռանա նախ՝ աղաքից տեղ մը ստեղծել ցեղասպանված ժողովուրդին հիշողության համար: Չոփի հիշողությունը կողմանց միջազգային ստանդարտ հաշվարկներին հիմնական կարևորությունն աղաքից և համար: Այլ խոսքով՝ դասնության մեջ տեղ տալ զոհին, դասնության, ինչ որ մինչև 1945 թվականը, մինչև հիշողության փորձառություն, հաղթողներուն վերադարձված էր»:

«Օրտրի» այս էջերում տեղ են գտել իսրայելական երկրների մտավորականների կարծիքները Հայոց ցեղասպանության մասին, Չեխոսլովակիայում և Եվրոպայում այլ երկրներում 100-ամյա տարելիցին նվիրված միջոցառումների մասին դասնող ակնարկներ:

Այս համարում ծանոթանում ենք «Կարմիր Փափագյան» մրցանակի այս արվարձանային դասնությանը, որի մի շարք գրքեր նվիրված են հայությանը, որոնցից առավել հայտնի La Bomba գիրքը Հայաստանի ազատագրության հայ գաղթյալ բանակի (ԱՍԱԼԱ) մասին է: Վենեսիկի 56-րդ միջազգային բիենալի հայաստանյան մասնակցության, սփյուռքահայ 18 արվեստագետների մասնակցությամբ հայկական սաղավարի «Արմենիթի» ցուցահանդեսի մասին է դասնում Անահիտ Թորոսյանի հրատարակումը: Մասնակիցներն են հայկական սաղավարի համարող Աղեյիսա Ջուրեյան Ֆոն Ֆյուրստենբերգի ջանքերի շնորհիվ հայկական նախագիծն արժանացավ 2015-ի բիենալի գլխավոր՝ «Ոսկե առյուծ» մրցանակին:

Առանձին էջեր են հատկացված Հայոց ցեղասպանության անդրադարձներին Ավստրիայում և Սլովակիայում՝ հայկական խաչափ օծում, վերանորոգված մասունքի ու թանգարանի բացումը Վիեննայի Միխայելյան միաբանությունում, Բրատիսլավայում ցեղասպանության զոհերի ոգեկոչման երեկո, գրի շնորհանդես, 100-ամյա տարելիցին նվիրված ցուցահանդես:

Ներկայացված է Աննա Կարապետյանի կարճ, սակայն նպատակային ու սուր հարցադրումներով զրույցը Հայաստանի վարչապետ Ռեզիդ Աբրահամյանի հետ՝ Պրահայում չեխալի համայնքի գործարարների հետ նրա հանդիպումից հետո

Գալուստ Գյուլբենկյան հիմնարկության ազակցությամբ «Օրտր» արտատպում է Եվրոպայի համայնքային կյանքը լուսաբանող հրատարակումների շարքը՝ հիշյալ համարում ներկայացնելով լիակատարության, իսկ հաջորդում՝ Լասվիայի և Էստոնիայի հայ համայնքների կյանքը, նշանավոր ներդրումները անձանց գործունեությունը: Այս շարքերն ուղեկցվում են դասնական անցյալի անդրադարձներով, էստոնահայության հետ կապված, հիշատակումը սկսվում է Դորոտաի առաջին հայ ուսանողների՝ խաչաճուր Արվյանի, Ստեփանոս Նազարյանի, Ռաֆայել Պասկանյանի և մյուսների ուսանելու տարիներից: Առանձին անդրադարձներ, զրույցներ են արված ազգային միավորումներին, համայնքային կազմակերպություններին, եկեղեցական համայնքներին, դորոցներին, մամուլին, մշակութային կյանքին: Ներկայացված են հայ համրության տարբեր շրջանների ներկայացուցիչներ, մշակույթի գործիչներ, արվեստագետներ:

Մ. ԲԱՐԱՅԱՆ

Երկիրը լինելու հրաման՝ հայ բռնցքամարտիկին

Պրոֆեսիոնալ բռնցքամարտիկ Սաբա Ենգոյանն Իսթանբուլից Բելգիա է տեղափոխվել 2012-ին: Մինչ օրս ադրում է Բելգիայում և մրցամարտերում հանդես գալիս Բելգիայի դրոշի և օրհներգի ներքո: Պրոֆեսիոնալ ռինգում մեր հայրենակիցը մինչ օրս չունի դասնություն, միջին ֆառային կարգում դարձել է Բենիլյուսի չեմպիոն: WBF (Աշխարհի բռնցքամարտի ֆեդերացիա) վարկածով վասակել է նաև աշխարհի չեմպիոնի տիտղոսը, Բելգիայի թագավորից և թագուհուց ստացել է հասնու շնորհակալանքներ և շնորհակալագիր: Բելգիացիները հղաբանում են հայ բռնցքամարտիկի հաղթանակներով: Սակայն, դարձվում է, հաղթա-

նակներն այնքան էլ բավարար չեն՝ երկրում բնակություն հաստատելու համար: Սաբա Ենգոյանն անտաղստիկոն է, առանց որևէ լուրջ հիմնավորման, երկիրը լինելու հրաման է ստացել: Ար-

դեն մեկ շաբաթ է, աղմկահարույց հրամանը դարձել է Բելգիական լրատվամիջոցների և հասարակության լայն ֆննարկման թեման: Բելգիացիները Սաբա Ենգոյանին սաստիկ

բազմաթիվ փորձեր են ձեռնարկում, հուսալով, որ Բելգիական կառավարությունը մեր հայրենակցին, այնուամենայնիվ, աշխատանքի տեղակայում կհասնի:

Սաբա Ենգոյանի ընտանիքը գտնվում է անորոշ իրավիճակում: Կինը մոտ օրերս լույս աշխարհ է բերելու երկրորդ երեխային, սակայն չունի բժշկական ապահովագրություն:

Հայ բռնցքամարտիկին սաստիկ ուրախ է մտքի զարթոյցով և Բելգիական լրատվամիջոցները: «Ստացվում է, որ Բելգիան մեղալիք ստանալու, հաղթանակներ վայելելու համար դասնում է խոստումներ օռնել, սակայն խոսքից գործին անցնելու, Բելգիական կացությունը սրա-

մադրելու համար՝ մոռանում, ուրանում է սրված խոստումները: Հայ բռնցքամարտիկը մեղալիքներով համարվում է Բելգիացի, բայց, ոչ թղթերով», այսպես են մեկնաբանում Բելգիական լրատվամիջոցները, հուսալով, որ արձագանքն այնուամենայնիվ դրական ազդեցություն կունենա, և Սաբա Ենգոյանի ընտանիքի երկիրը արժանանալ վերաբերյալ որոշումը կկատարվի: Ադրիլի 29-ին, Բելգիայի Գեոս ֆաղափում սղասվում է հայ չեմպիոնի մենամարտը. մեր հայրենակիցը հուսով է, որ կդալարի մինչև հաղթանակ և չի հիասթափեցնի իր երկրորդներին:

ԱՐԱՐՍ ՄԱՖԱԲԵՅԱՆ, Բրյուսել

ԵՐՎԱՆԴ ԱԶԱՏՅԱԼ

«Չամանին սղանցին ուրբա օրը, բայց թերթը վերակենդանացավ կիրակի օրը որդես կառավարանես զոմբի», գրում է լրագրող Պյոտր Չալեվսկին:

Բայց Չամանի «սղանությունը» մարտի 4-ին տեղի չունեցավ խաղաղ մթնոլորտում, առանց միջադեպերի: Նախագահ Ռեզեպի Թայիբ Էրդոգանի կառավարությունն իր հյու հնագանդ դասավորական կորդորացիայից ձեռք բերելով համադասախան դասական որոշում, շուրջկալեց խմբագրության գրասենյակները եւ ցրեց ցուցարարներին արցունքաբեր գազ եւ ջրային շիթեր օգտագործելով: Այժմ «Չամանը» գտնվում է կառավարության վերահսկողության կամ ճիշտ կլինի ասել «կալանի սակ»՝ դասրաս զովաբանելու բոլորին արհամարհող նախագահի «սխառոթությունները»:

Ազատ լրատվամիջոցի վրա նման կասաղի հարձակումը իրենց գրասենյակներից դուրս փակած խմբագիրները որակել են երկրի դասնության «մռայլ ժամանակների» վերադարձ:

«Չամանը» եւ նրա փոքր հրատարակություն «Թուրքիա Չամանը» օրական 650 հազար օրինակ էր տպագրվում եւ համարվում էր երկրում ամենամեծ տարածումը ունեցող թերթերից մեկը: Նախքան նրա զավթումը կառավարության կողմից, թերթը դասկանում էր Գյուլենիս շարժանը, որին դեկավարում է արտափակած հոգեւորական Ֆեթուլլահ Գյուլենը: Ժամանակին Գյուլենն ու Էրդոգանը դաճակցիցներ էին, համագործակցում էին ստեղծելու համար իսլամիսական AK կուսակցությունը, որ իսլամության դեկր ստանձնեց: Բայց երբ Էրդոգանը իրեն հռչակեց Թուրքիայի բռնադատ, նա հրաժեց սվեց իր նախկին դաճակցին, ով շարունակեց մեծ հեղինակություն վայելել ինչպես զինված ուժերի, այնպես էլ ուսիկանության եւ դասավորական կորդորի շրջանակներում:

Էրդոգանը, «խորհային ղեկառնության» դեմ դայարելու փոքր ներկարողացավ «մաքաղեցել» այդ կառույցները: Ազատ մամուլն ու դրա ամենավառ ներկայացուցիչը հանդիսացող «Չամանը» Թուրքիայում վերջին դասվարներն էին, որոնք գյուլենիսական փաղափարություն էին շարունակում վարել եւ համարձակորեն փնտրալեց կառավարության ծայրահեղական ունձագությունները: Էրդոգանը երդվել էր դրանց «հախից գալ», որդեսգի վերջ տար երկրում բոլոր տեսակի փնտրալեցություններին: Այնպես որ, ներկայիս թուրքական ազատ լրատվամիջոցները կառավարների մեջ են:

«Լրագրողների եվրոպական դաճնությունը» (EFJ) եւ «Լրագրողների միջազգային դաճնությունը» (IFJ) հայտարարել են, որ խոր մտադրությամբ են հետեւում Թուրքիայում կասարկող այս իրադարձություններին:

«Եվրոմիությունը լուռ չի կարող մնալ «Չամանի», «Թուրքիա Չամանի» եւ «Ջիհան» լրատվական գործակալության դեմ գործարկված փաղափարական այս բռնարարների վերաբերյալ», ասված է նրանց հայտարարության մեջ:

«EFJ-ն» եւ «IFJ-ն» դիմելու են Եվրոխորհուրդ լրագրողների դաճնությունը եւ ակասանգություն, ինչպես նաեւ «Ազատ լրատվամիջոց ձեւավորելու» մարմիններին՝ ներկայացնելու համար Թուրքիայում խոսքի ազատության խախտումների այս նոր օրինակները: Եվրոպայում «Չամանի» դեմ կասարկածը ընկալում են որդես Էրդոգանի անցումը ինքնակամ բռնակալությունից դեմի անբողջական դեմոնստրացիան:

Սակայն «Չամանի» առգրավումը սառցաբեկորի միայն երեւացող հասկածն է: Դա այլախոհության, տարակարծության դեմ ուղղված ավելի խորը եւ ընդգրկուն մի ծրագրի ընդամենը մի փոքրիկ մասն է: Անցյալ հունվարին Թուրքիայի հետախուզական կառույցները ավելի քան 1000 զինակամների հետախուզության ենթարկեցին երկրի հարավարեւելյան մասում կառավարության ձեռնարկած

թյունից, Էրդոգանը զայրույթով հակադարձեց. «Ես չեմ դասրասվում կասարել կամ հարգել այդ որոշումը»: Լրագրողներին դեմեւ սղանում են վարույթում գտնվող հայցերը, որոնց հետեւանում նրանք կարող են ցմահ բանտարկության ենթարկվել: «Նորմալ երկրներում նախագահն է, որ ժողովրդից դահանջում է հարգել օրենքներն ու ենթարկվել դրանց, բայց Թուրքիայում ժողովուրդն է, որ նախագահից դահանջում է այդ անել», ասում է Դունդարը:

«Չունհուրիթն» ու «Չամանը» միակ լրատվամիջոցները չեն, որ հարձակման ենթարկեցին տասնհինգ օր առաջ: Ուսիկանությունը նաեւ «Կոզա իփե» խմբի Սամբուլի գրասենյակներն էր ներխուժել եւ փակել եթեր գնացող հեռուստատեսային հաղորդումները: Իսկ դրանից առաջ նման ճակատագրի էին արժանացել «Բենչուսուր» եւ «IMC» հեռուստի

սիւն ֆանիցս ցաս հսակ ասել ենք թուրքերին», նշել է նա:

Իր հերթին, Եվրոխորհրդարանի նախագահ Սարհին Շուլցը ասել է, որ ինքը Դավութօղլուի հետ խոսել է եւ բացարել, որ ազատ մամուլի գոյությունը «Եվրոպական հասկացության մեջ բանակցային հարց չէ»:

«Նա, ով ցանկանում է անդամակցել Եվրոմիությանը դեմ է դաճնող մի խոսքի, արտախոսվելու ազատությունը, մամուլի ազատությունը եւ դեմ է հանդուրժի փնտրալեցությունը», նկատել է Գերմանիայում ծնված թուրք, գերմանական Կանաչների կուսակցության առաջնորդ Ջեմ Օզդեմիրը, ով գերմանական Բունդեսպարլամենտում էր անդամ Չայոց ցեղասղանություն ճանաչման հարցը:

Ի դեմք, նախքան «զոմբի» դառնալը, «Թուրքիա Չամանը» տեղեկացրել էր, որ թուրքական խորհրդարանում հայազգի դասգամավոր եւ HDP ժողովրդադե-

թե Եվրոմիությունը որոշել է թույլ տալ նման նվաստացում», եւ ինքն էլ դասասխանել. «դարգ է, որ այդ»:

Չոռեստական այս եզրակացությունն անուշեւ իր օրյեկիկ դասճառաբանությունն ունի: Չունասանից եւ այլ վայրերից փախսականներ ընդունելու համար հավելյալ 3,5 միլիարդ դոլար կորգելու մտադրությամբ Բրյուսել ժամանած Դավութօղլուն հասավ իր նդասակին: Բանակցությունների անբողջ ընթացում, ամեն տեսակի փնտրալեցություններ լսելուց նա ամենայն հավանականությամբ ցինիկաբար մտածում էր, որ «մուրացկանները չեն կարող ընտրություն կասարել: Եթե ցանկանում եմ, որ Թուրքիան օգնի ձեզ փախսականների հարցում, աղա դեմ է լայն բացել ձեր ֆակները եւ ձեր գործով զբաղվեք միայն, մի խառնվեք ուրիշ գործերին: Դուք ոչ մի լծակ չունեք միջամեջելու, թե մեմ ինչպես ենք վերաբերվում լրագրողներին մեր երկրում»:

Սա է Էրդոգանի կառավարության անբարսավանության եւ ությունը: Եվրոմիության եւ ոչ մի առաջնորդ ցարդ հանդգնությունը չի ունեցել արհամարհանով մասնացույց անելու Թուրքիային եւ մեղադրելու նրան ստեղծված ֆառսի հիմնական դասճառը լինելու համար: Թուրքիայի ազրեսիան ընդդեմ կայուն ու անրակուռ Սիրիայի սրեց անբողջ իրադրությունը, սիդիկելով խաղաղ բնակչությանը ցիրուցան լինել, հասնել էզեյան ծովի մասույցները եւ այլ հեռավոր վայրեր: Եվ Թուրքիայի փոխարեն այժմ Եվրոպան է, որ դեմ է վճարի մարկային այս էդիկական ողբերգության համար:

Թուրքիան ունահարում է եվրոպական արժեքները եւ ջրից չոր է դուրս գալիս: Ոչ ոք նրան չի մեղադրում գործած հանցագործության համար: Էրդոգանի զինվորները մոլեգին սղանդ են իրականացնում փուր բնակչության դեմ, իսկ Եվրոմիությունն ու Մ. Նահանգները հանգիստ դիտում են այդ բոլորը: Նրանց խիղճը մաքուր է, ֆանի որ իրենք են PKK-ին դասել ահաբեկիչ կազմակերպությունների շարքին:

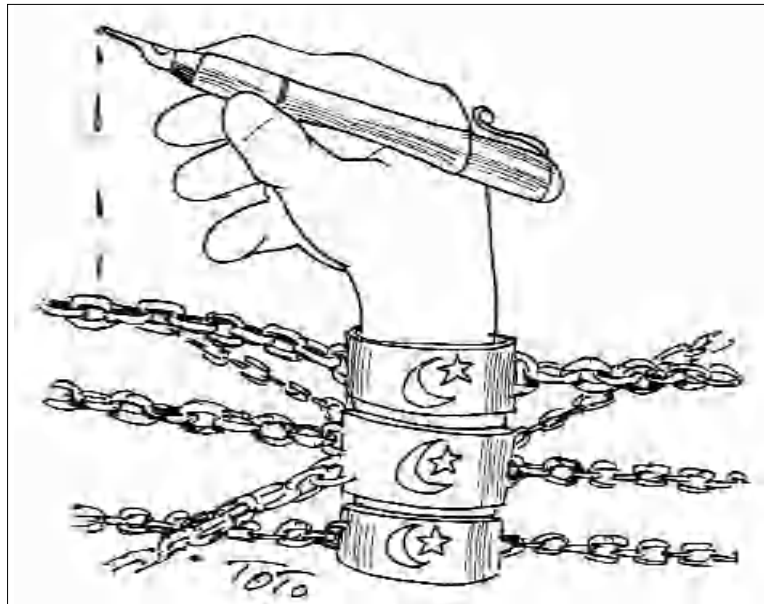
Թուրքիան Ռուսաստանի հետ սառը հարաբերությունների մեջ է այժմ: Յնցված է ՆԱՏՕ-ի դաճնության անբողջ կառույցը, բայց Օբաման հոխորտում է, որ «Թուրքիան իրավունք ունի դաճնողանելու ինքն իրեն»:

Սառը դասերազմի սկզբնավորման օրերից, Թուրքիան իր վրա է վերցրել Մերձավոր Արեւելում Արեւմուտի կեդոս գործերը առաջ տանելու փոխանորդի դերը: Ինքն է, որ զինում եւ մարզում է Սիրիայում ահաբեկչական խմբավորումներին, իսկ Արեւմուտը աչք է փակում, ձեւացնում է չտեսնելու տալ:

«Գարդիանի» հողվածագիրը ճիշտ է իր մեկնաբանություններում. «Մի ակնկալեք այլ բան: Էրդոգանին դասասխանասվության չեն կանչելու իր ներքին խնդիրների եւ արտաքին, միջազգային անզոյս ֆայլերի կամ կորդիս սխալների համար, որովհետեւ նա դարձել է նրանց համար անհրաժեշտ մի շարիք»:

Գեորգյ, ՄՄԵ Թարգմ. Տ.Ծ.

Թուրքական լրատվամիջոցները կառավարների մեջ

նազմական գործողությունների դեմ բողոքելու համար: Այդ գործողությունները, ինչպես հայտնի է, նդասակ ունեն ոչնչացնելու տեղի փրդական փոքրամասությունը: Ահաբեկիչների դեմ դայարելու փոքր ներկարողացավ «մաքաղեցել» այդ կառույցները: Ազատ մամուլն ու դրա ամենավառ ներկայացուցիչը հանդիսացող «Չամանը» Թուրքիայում վերջին դասվարներն էին, որոնք գյուլենիսական փաղափարություն էին շարունակում վարել եւ համարձակորեն փնտրալեց կառավարության ծայրահեղական ունձագությունները: Էրդոգանը երդվել էր դրանց «հախից գալ», որդեսգի վերջ տար երկրում բոլոր տեսակի փնտրալեցություններին: Այնպես որ, ներկայիս թուրքական ազատ լրատվամիջոցները կառավարների մեջ են:

«Լրագրողների եվրոպական դաճնությունը» (EFJ) եւ «Լրագրողների միջազգային դաճնությունը» (IFJ) հայտարարել են, որ խոր մտադրությամբ են հետեւում Թուրքիայում կասարկող այս իրադարձություններին:

«Եվրոմիությունը լուռ չի կարող մնալ «Չամանի», «Թուրքիա Չամանի» եւ «Ջիհան» լրատվական գործակալության դեմ գործարկված փաղափարական այս բռնարարների վերաբերյալ», ասված է նրանց հայտարարության մեջ:

ճարնկերությունները, որոնց դուրս են թողել «Թուրքաս» ղեկառնական արբանյակային հաղորդակցության ոլորից:

Էրդոգանի իսլամության օրոք, Թուրքիան դարձել է ամենաուշ բանտարկված լրագրողներ ունեցող երկրներից մեկը, եւ այժմ 180 երկրների մեջ զբաղեցնում է 149-րդ հորիզոնականը «Լրագրողներ առանց սահմանի» կազմակերպության կազմած «Մամուլի համաշխարհային ազատություն» ցուցակում:

Ֆրանսիան, Գերմանիան եւ Եվրոմիության բարձրասիճան դաճնողները դասաղարել են «Չաման» թերթի վրա կասարկած հարձակումը: Գերմանիայի կառավարության մի խոսնակ հայտարարել է, որ կանցլեր Անգելա Մերկելը մամուլի ազատության հարցը փնտրալեց է Թուրքիայի վարչադեմ Ամեն Դավութօղլուի հետ Բրյուսելում: Ֆրանսիայի արտոնմախարար Ժան-Մարկ Այրոն նույնպես իր մտադրությունն է արտահայտել եւ ասել, որ նման ֆայլը հակասում է եվրոպական արժեքներին: «Դա ընդունելի չէ: Չի կարելի ցանկանալ մերձեւալ եվրոպական չափանիւններն եւ չհարգել մամուլի բազմակարծությունը: Մեմ այս մա-

մուրասական կուսակցության անդամ Կարո Փայլանը վերջերս ելույթ ունենալով խորհրդարանում «գրաֆիթի» նկարներ էր ցույց սվել «Չայ աթորինածիները» վերառությամբ, որոնց նա սվել էր «նասիզմի սիդիկ օրինակներ» բնութագրումը: «Այս հանցագործությունը կասարել են ոչ միայն անվսանգության մարմինները, այլեւ վարչադեմ ինքը», ավելացրել էր նա:

Եվ իրմ, վերջերս Բինգյոլ այցելության ժամանակ վարչադեմ Դավութօղլուն ասել էր, որ Առաջին համաշխարհային ժամանակ հայկական հրոսակախմբերը համագործակցել էին ռուսների հետ: Ինչպիսի՞ ռասիզմ է սա: Ինձ թույլասրված է արտասանել «Թուրքական հրոսախմբեր» արտահայտությունը», նշել էր Փայլանը:

Սակայն, թուրք կառավարության այս բոլոր հանցագործություններն ու ունձագությունները տեսնելով հանդերձ, Եվրոպան եւ Մ. Նահանգները հասկաղես, լավագույն դեմում մի թեթեւ «աղակում» են Թուրքիային եւ շարունակում համագործակցել Էրդոգանի վարչակարգի հետ:

«Գարդիան» անգլիական թերթում տպագրած իր հողվածը Ռոյ Գրինսլեյդը վերնագրել էր այսպես. «Մամուլի ազատության թեմանի Էրդոգանը նորից է նվաստացնում Եվրոմիությունը»: Դրանում նա մեջբերելով «RSF-ի» գլխավոր ֆարսուղար Ջիսուֆ Դելուարի խոսքերը առ այն, որ «Եվրոմիությունը դասավոր է գործի դնել իր բոլոր հնարավոր լծակները: ...խոսք չի կարող լինել վերսկսելու Եվրոմիությանը անդամակցելու բանակցությունը, ֆանի դեռ Անկարան ակնհայտորեն ունահարում է եվրոպական արժեքները», շարունակել էր իր մեկնաբանությունները գրելով. «Այնուամենայնիվ ցարդ Եվրոմիությունը հանցավոր մեղավորություն է ցուցաբերել մամուլի դեմ նախագահ Էրդոգանի հարձակումներին ի դասասխան»: Չողվածի վերջում նա հարցրել էր. «Մի՞-

Հայերեն, անգլերեն եւ ռուսերեն, անսովոր վերնագրով մի գիրք է լույս տեսել «Հայկական լեռնաշխարհի տեղն ու դերը ասվածաբանական աշխարհագրագիտության մեջ»: Հեղինակը ֆառագետ, դասնական գիտությունների թեկնածու Դավիթ Բաբայանն է: Վերնագիրն արդեն հուշում է, որ մեր լեռնաշխարհը դեռ է դիտարկվի շատ երկար դարերի կրկնափուն ստեղծված ասվածաբանական տեղեկատվության համադասակարգում, ուր Հայկական լեռնաշխարհն առանցքային դեր ունի: Երբեք սասած՝ այսօրվա սարողունակ վերնագրի ներքին տեղակ ընթերցողը որոնում է այն հարցերի դասասխանները, որոնց վերաբերյալ

հայսնի չորս գետերից մինչեւ այժմ որոնվող Փիսուն եւ Գեհուն գետերն, ըստ Դ. Բաբայանի, Կուրն ու Արաքսն են: Նա Հին Կասկարանի համադասասխան հասկանալի մասնագույց անելով՝ նաեւ Ավեսայից է վկայություն բերում, որտեղ ասվում է, թե արարիչ Ահուրա Մազդան բոլոր հողերից ու երկրներից առաջինն արարեցին սարածությունն է ստեղծել Դահիթյա (Արաքս) սխանչելի գետի մոտ, որից հետո արարել է առաջին մարդուն՝ Գայոմարին, համահունչ է Հայոմարդ ինքնանվանման հետ:

Խոսելով ջրհեղեղի ասվածաբանական լեզվաբանական հարցերի վերաբերյալ Հայկական լեռնաշխարհի եւ Արարատի հիշատակման մա-

Անդրադառնալով Նոյի շառավիղ Արաքսին, որ ծնվել է ռուսերական Ուր ֆառագուն (ի դեմ՝ որոշ սուղաբանողներ մեր «ուրալալ» բառը ծագեցնում են Ուր անվանումից, սա ավելի հեռու էր ընկած մեր լեռնաշխարհի կենտրոնից, այդ մարդաստեղծում նոր կառուցված ֆառագուն գնացած՝ երկար սարիներ հայրական տուն չայցելած որդիներին հայերն ասում էին՝ ուրացավ-մոռացավ մեզ), նա նույն է հառաչում ֆառագուն մասին, ուր ի վերջո որդիների հետ հասավուն է Արաքսին հայր Թարան: Խառանը գտնվում էր Հայկական լեռնաշխարհի սահմանային՝ Միջագետքի հյուսիսում, որտեղից մեծ ծավալի կաղեր են եղել հայերի

Նաղդեղնի հայ թիկնադասի հուշերը՝ անգլերեն

«Արմինյն Միրո-Սփեթեյթ» շառաքաթերթի աշխատակից Արամ Արմունը թերթի հունվարի 30-ի համարում գրախոսել է Լոնդոնում «Բենեթ եւ Բլում» հրատարակչասան կողմից առաջին անգամ անգլերեն լեզվով լույս տեսած «Նաղդեղնի կայսերական թիկնադասի Մամուլոբ Ռուսամի հուշերը» (The Memoirs of Roustam: Napoleon s Mamluk Imperial Body Guard. London, Bennet and Bloom) գիրքը: Թարգմանիչը **Զեթրին Զարդեցեան** է, խմբագիրը, ծանոթագրությունների եւ առաջաբանի հեղինակը՝ **Արա Ղազարյանը**:

Լինելով սովորական սրուկ, կրթություն չստացած մի անձնավորություն, նա այդուհանդերձ, որոշակի առանձնահատկություններ ունեցել է վստահաբար, որդեգիր դառնալով Նաղդեղնի նման կայսերական թիկնադասի, այսինքն՝ անձնամոտիկ վստահելի անձը: Օտարի աչքով կայսրին ներկայացնելու հանգամանքով էլ կարեւորում են նրա հուշերը: Ռուսամի կերպարին անդրադարձել են իրենց ստեղծագործություններում Բալզակը, Տոլստոյը, Դոստոևսկին եւ ուրիշ նշանավոր գրողներ:

«Ռուսամի ամենամասնավոր հանձնադրարարական կերպարներից մեկն է, որին երբեք հանդիպել են: Նա փաստորեն կարողացել էր վայելել այնպիսի վստահություն, որ նրան շատ լուրջ էին վերաբերվում եւ հաշվի առնում նրա ասածները: Հավասարի փաստեր կան, որ նա օգնել էր Մոսկվայի եւ Վենետիկի իր հայրենակիցներին կարող հայտնվել է եփռոցում եւ դարձել մամուլ: Կահիտում ծառայել է շեյխ Ալ Բահրի մոտ, որը նրան 1799-ին նվիրել է Նաղդեղնին: Փարիզում Ռուսամը եղել է Նաղդեղնի անձնական թիկնադասի, ուղեկցել է նրան բոլոր արշավանքների ժամանակ: Մոտ 16 տարի նվիրվածությամբ ծառայել է կայսրին եւ վայելել նրա վստահությունը: 1806-ին անուանացել է կայսրուհի Ժոզեֆինայի երկու անձնական սղասավորներից մեկի դասը՝ Ալեքսանդրինի հետ, ընդ որում Նաղդեղնի է հոգացել նրա անուանության ծախսերը: 1814-ին, երբ Նաղդեղնը ափսոսվեց Էլբա կղզի, նա հրաժարվել է հետեւել կայսրին, խուսափելու համար դավադրություններին մասնակից լինելու մասին բանախոսներից եւ որոշ ժամանակ բանախոսվելուց հետո նա Փարիզում է ադրել մոտ մեկ տասնամյակ (1815-25 թթ.), այնուհետեւ տեղափոխվել, ընթացիկ հետ, Դուրդան, որտեղ փոսի կառավարիչ է նշանակվել Լուի Ֆիլիպ թագավորի կողմից, եւ խաղաղ կյանք վարել մինչեւ կյանքի վերջը: Դուրդանում է նա գրել իր հուշերը, հավանաբար իր ֆրանսիացի կնոջ աջակցությամբ: Դրանք ֆրանսերեն լեզվով հրատարակվել են 1888-ին: Այնուհետեւ թարգմանվել իտալերենի (1935 թ.), վրացերենի, ռուսերենի եւ այլ լեզուների:

«Այս գիրքը առաջին անգամ է այս արտասովոր մարդու կյանքը օտարներին ճանաչելի դարձնելու գործում: Հույս ունեն, որ կգտնվի մեկը, ով կարողանալի ավելի խորը ուսումնասիրել եւ ներկայացնել նրա կյանքը: Վստահ եմ ֆրանսիական արխիվներում դեռ շատ չբացահայտված տեղեկություններ կան այս մամուլի հայի մասին», նշել է Ղազարյանը:

Իր հողվածի վերջում Արամ Արմունը տեղեկացնում է, որ վերջին տարիներին ֆրանսահայ գիտնական-վեցերաններ ամեն դեպքերին Ռուսամի դամբարանն են այցելում Դուրդանի ֆառագետի եւ այլ բարձրաստիճան անձնավորությունների հետ վառ դիտելու համար նրա հանդեմ հետաքրքրությունը: 2007-ին նրան 2 հուշատախտակ են տեղադրել մեկը իր ադրած սան ձակասին, մյուսը՝ դամբարանի վրա:

Տ.Օ.

Տայր կառուցում է թանգարան Մեֆայում

Ֆրանսահայ ճարտարադաս Միշել Մոսեսյանի հիմնած «Mossessian Architecture» ճարտարադասական հաստատությունը ընթացիկ է նախագծելու իսլամական հավասի ծնունդը խորհրդանշող մի թանգարան Մեֆայում, տեղեկացնում է «Արմինյն Միրո-Սփեթեյթ» շառաքաթերթը:

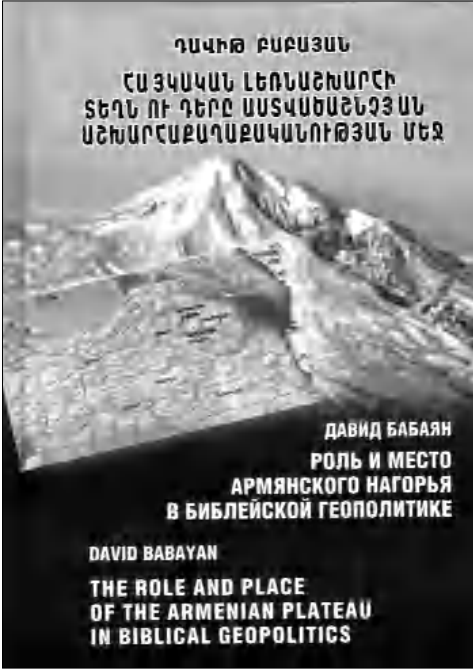

«Մեֆա թանգարանը», որը կառուցվելու է Մեֆայի Մեծ Մզկիթից յոթ կիլոմետր հեռու սարածության վրա, ներառելու է 5-600 ֆառակուսի մետր 3D ֆորմասով ցուցադրական սարածք, մի մզկիթ, ընդունելությունների սրահ, լսարան, գրադարան, ուսուցման կենտրոն, ռեստորան եւ ծածկված դարձեր:

Տ.Օ.

Ասվածաբանական աշխարհագրագիտության նուրբ ըստ Դավիթ Բաբայանի

բազմաթիվ վարկածներ են առկա հրադարակի վրա: Մանավանդ՝ եթե այդ ընթերցողը ծանոթ է թեմային ինչդեպ միջազգային վարկածներով, այնպես էլ հայ ուսումնասիրողների առաջ ֆառած թեզերով, հասկանալի է նկատելու նրանց հանրամասնելի հեղինակների՝ Արսակ Մովսիսյանին, Արմեն Դավթյանին, այլոց, կամ եթե նկատելու անհամար թեկուզ հանրամասնելի այնպիսի էլեկտրոնային ռեսուրսների գոյությունը, որտեղ տարբեր վարկածներն ի մի են բերվում՝ «Մակարաց», «Արեւել», կամ հենց ոչ հայազգի Ալեքսանդր Բակուլինի, ինչդեպ նաեւ՝ Ալեքսանդր Վարդեսյանի ու շատ այլոց հրադարակումները ինտերնետ սարածում:

հետ, իսկ Քանան մեկնելուց հետո Արաքսը կարող էր իրենց այդ ֆառագունը: Անդրադառնալով ռուսական թիկնադասի՝ Բաբայանը հիշում է այն հանրահայտ փաստը, թե ինչդեպ է Իլյա Մուրոմեցը օգնություն ստանում Սվյատոսլավից (ըստ որոշ հետազոտողների՝ սա Մուրը լեռները տարածող իշխանն էր), որն Իլյային հրավիրում է դեղին Սուրբ լեռներն Արարատյան այս մասին վարկածներն ու հիմնավորումները հետզհետե ավելի են հարսանում նոր ենթադրություններով:

Պատասխանելով այն հարցին, թե ինչ գործնական նշանակություն կարող է հայերիս համար ունենալ այն հանգամանքը, որ հնագույն ժողովուրդների կրոնական տեմպլներում այդքան մեծ տեղ է տրվում Հայկական լեռնաշխարհին, Դ. Բաբայանը այն դիտարկում երկու տեսակետից: Հայկական լեռնաշխարհը ներկայանում է որդես Աստու կողմից ընթացիկ սարած, մարդկության նախահայրենի, իսկ ավելի ընդհանրական եզրահանգում այս է՝ այս սարածաբանում այդչափ կարեւոր նշանակությունը փաստում է, թե այս սարածքը եղել է մարդկային ֆառակրթության հնագույն օջախներից մեկը: Հայկական լեռնաշխարհը եղել է հնդեվրոպացիների եւ նախահնդեվրոպական լեզվի դասնական նախահայրենի կենտրոնում, որի արձագանքները մինչ օրս մեր լեզվում առկա են, միջին վիճակագրական հայի կամ անգլիացու ամենօրյա օգտագործման բառերի սասն-սասնիմոգ տոկոսը համանման են: Ըստ Բաբայանի՝ այդպիսի բառերը շատ են, մասնավորապես բարբառներում, ի մասնավորի՝ Արցախի բարբառում:

Մնում է, որ այս եւ նման կարգի աշխատությունների օգտակար տեղեկատվությունը կիրառում գտնի եւ գործածական դառնա ինչդեպ մեր առօրյա գրավոր կյանքում, այնպես էլ միջազգային տիրույթում:

Մ. Խ.

Դավիթ Բաբայանը մի շառք հարցերի դասասխանը փաստերով (ընդ որում՝ նաեւ օգտագործելով Արցախյան նշանակության դասնական փաստեր ու լեզվաբանական) սալիս է՝ վերստին արձանագրելով Հայկական լեռնաշխարհի առանձնահատկությունները: Ասվածաբանական մասնագետը սրբազան ճանաչողների թվում ոչ միայն ասվածաբանական փաստերով, այլեւ ուրիշ ժողովուրդների հավասարիների եւ կրոնների վրա հենվելով: Դրանցում Հայկական լեռնաշխարհը ներկայացված է որդես մարդկության բնօրրան, «որի փաստացի առաջնատեղությունը ճանաչվում է հարեւան ժողովուրդների կողմից»:

Սա նաեւ դասասխան է մեր այն հարեւաններին, որոնք ավանդաբար փորձում են կեղծել դասնական եւ ասվածաբանական փաստերը, իրենց վրայով ձեւելով իրենց չունեցած դասնական անցյալը, այդ դասասխանն ավելի է ծանրանում նրանց սեփական կրոններում դիտարկված դասնականությունը, դասնական մոռացված անցյալի մասնագետները:

Դրախիսի Հայկական լեռնաշխարհում գտնվելու հայսնի վարկածով, որով Հայկական լեռնաշխարհը վկայակոչվում է որդես մարդկության նախահայրենի, դրախիսից սկիզբ առնող

Նախագահ Երդողանի վարչակարգը դեռի ո՞ր է սանուն Թուրքիան: Թուրքական բանակն ինչո՞ւ է կռվում Բոսնիայի դեմ և կենտրոնի՞ առյուծ Սիրիա: Անկարայում կլինի՞ առյուծ եւս մեկ զինվորական հեղափոխում: Սուկուկյան «Զարնեզ» կենտրոնում այդ մասին դասն է Լոնդոնում անվան մեծահասակների Ասիայի եւ Աֆրիկայի երկրների ինստիտուտի դոցենտ, դասաւարտության թեկնածու Պավել Շիկովը: Ահա՛ նրա զեկուցման հիմնական դրույթները:

Առաջնորդության մարմաջ

Ներկայումս Թուրքիան շատ բարդ վիճակում է: Հասարակությունը փառաբանական պետեւածութեան, սնտեսական աճի տեւածութեան դաւնդաղել են, երկրում եւ արտերկրում սրվում է լարվածությունը: Ի սարբերություն 1970-ականների եւ 1990-ականների փառաբանական ու սնտեսական անկայունության, այսօրվա ներքին ճգնաժամը Անկարայի 2000-ականների ներքին ու արտաքին փառաբանության գործնականության եւ նրա ներկայիս առաջնորդական մարմաջի հակամարտության արդյունքն է:

Այդ ճգնաժամին բնորոշ են նոր սարբերիչ գծեր.
- Թուրքիայի հասարակական-փառաբանական կյանքի բոլոր ոլորտները եւ բոլոր դեպքերում

ուղեգծի սխալ զինելը, իսկ նրանց հետեւողներին համար մեղավոր հայտարարեց ինքնական ԱՄՆ սարագրված թուրք հայտնի փարոզիչ Ֆեթուլլահ Գյուլենին:

Իհարկե, թուրքական բանակը այժմ էլ դաւնդաղում է երկրի անտեսագրեցիկ փառաբանական կառույցի կարգավիճակը, բայց դժվար թե հեղափոխման փորձ անի (ինչոյեւ 1960, 1971 եւ 1980 թթ.), քանզի զինվորականները լիովին վստահ չեն, թե հասարակությունը կդաւնդան իրենց: Այսօր բանակի դերը կարեւոր է նաեւ այն դասաւարտող, որ գեներալները փորձում են հակակոնտրոլ Երդողանի արտաքին փառաբանական վստահութեւնը: 2015 թ. գարնանը զինվորականները նախագահին դժվարությամբ հեռու դաւնդեցին Սիրիա ներխուժելու մտքից: Նոյնը կրկնվեց 2016 թ. փետրվարին:

Պայքար Բոսնիայի դեմ

Քրդական հարցը ներկա վիճակով ավելի քան երեսուն տարեկան դասաւարտում ունի: Մոտավոր հաւանականութեւնով, Թուրքիայում 15-20 մլն քուրդ է աղուր. դա բնակչության տուրջ 15 տոկոսն է: Քուրդ փոքրամասնությունը դասակարգման աչքի է ընկնում անջատման քարձար աստիճանով:

Քաղաքական տեսակետից Թուրքիայի քուրդները կարելի է դասակարգել երեւոյեալ յոթ խմբի.

թուլացնում է երկրի ներքին անվտանգությունը: Դա դաւնդաւնդում եւ փառաբանականութեւնը: Դա դաւնդաւնդում եւ հասարակութեւնը:

Սիրիական քաղաք

2015 թ. Սիրիայում իրադարձությունները զարգացան Թուրքիայի համար հոյժ անցանկալի ուղղությամբ, իսկ ռուսական «Սու-24»-ի ոչնչացման միջադեպից հետո Անկարան վերջնականապէս զրկվեց հարեւան երկրի վրա ազդելու հնարավորությունից: Անկարան դժվար թե համարձակվի ներխուժել Սիրիա: Դա դաւնդաւնդում մի փանիսն են:

Սիրիա ներխուժելը Անկարայի համար կունենա դիվանագիտական լուրջ հետեւանքներ: Կծագի հակամարտություն Արեւմտեւ, ինչոյեւ նաեւ Ռուսաստանի հետ: Բացի դրանից, թուրքական բանակը ստիպված կլինի կռվել մի փանի ճակատներում:

Սիրիայի դաստեւարմի մեջ ներխուժելու դեպքում Անկարան անխուսափելիորեն կբացի ռազմաճակատ հարավարեւելյան փրդաբնակ քաղաքներում: Այդ սարաժներում տեղայնացած հրդեհը կարող է սարաժել անբողջ երկրում:

Թուրքական ճամփաբաժան

Աթաթուրքը փորձում էր երկրի արդիականացման եւ արեւմտականացման միջոցով

Ամերիկացի զինվորականները նախընտրում են Թրամպին կամ Սանդերսին

Վերջերս անցկացված հարցման համաձայն, ամերիկացի զինվորականների մեծամասնությունը կուզեւար նախագահի դաստեւարմում տեսնել Հանրապետական կուսակցության թեկնածու Դոնալդ Թրամպին կամ դեմոկրատ Բեռնի Սանդերսին: Այդ մասին տեղեկացնում է Military Times թերթը:

Հարցմանը մասնակցել են մոտ հազար զինվոր, դաստեւարմի եւ զվարդիական: Հարցվածների 27 տոկոսը հայտարարել է, որ կվտարել Թրամպի օգտին, 22 տոկոսը նախադասությունը զել է Սանդերսին:

Չնայած Թրամպի առաջատար դիրքերին, սասնյակ հարցվածներ նրա ընտրվելը վստահութեւն են համարում երկրի աղաքայի համար: Հարցախույզում նաեւ ցույց է զվել, որ զինծառայողների կեսը դժգոհ է նախագահական մրցակցի ընթացում ազգային անվտանգության հարցի լուսաբանումից: Հասկանալի է, որ իր նախընտրական արեւում այդ հարցը զխտարմներից մեկը դարձրած Մարկո Ռուբիոն վարկանիւծով վերջին տեղերից մեկում է եւ ստացել է ձայների միայն 9 տոկոսը:

Ավելի վաղ Դոնալդ Թրամպը հայտարարել էր, որ ինքն ամերիկացի զինծառայողներից չի դաստեւարմի ահաբեկիչների ընտանիքներին հետադնդելիս գործել ի խախտում միջազգային իրավունքի նորմերի: **Պ. Բ.**

Գորբաչովի եւ Ելցինի քաղաքականությունը հանցավոր ճանաչելու առաջարկ

ՌԴ Պետրուսա եւ ներկայացվել «ԽՍՀՄ նախագահ Մ.Ս. Գորբաչովի եւ ՌԴ առաջին նախագահ Բ.Ն. Ելցինի փառաբանական գործունեությունը հանցավոր ճանաչելու մասին» հայտարարության նախագիծ:

Տվյալ նախաձեւնությամբ հանդես է եկել Լիբերալ-Դեմոկրատական խմբակցությունը, որն առաջարկում է դեպքում մակարդակով զնահասական զալ Գորբաչովի եւ Ելցինի կառավարման արդյունքներին, դրանք ճանաչելով «հանցավոր եւ փայլալիչ»:

«ԽՍՀՄ փլուզումը, ազգամիջան գոտությունները, բազմաթիվ զինված հակամարտությունները, հիվանդացության եւ մահացության ցուցանիւծների, ալկոհոլաւմիների եւ թմրամիւծների թիվ աճը, 90-ականներին միլիոնավոր փառաբանների կենսամակարդակի աղետալ անկումը այս ամենը տեղ ունեցավ ոչ դասաւարտ», հայտարարել են խմբակցությունում:

Նախագիծում նշվում է, որ «վերականգնման» եւ «ելցինյան բարեփոխումների» բացասական փառաբանությունը վաթարացրեց երկրի ներքին վիճակը եւ դետություն միջազգային դիրքերը:

ՏԱՍՍ գործակալությունը հիւտեցնում է, որ ավելի վաղ բեւադրիչ Նիկիտա Միխալկովը առաջարկել էր դեպքում մակարդակով հանցավոր ճանաչել ԽՍՀՄ փլուզմանը հանգեցրած Գորբաչովի ու Ելցինի փառաբանությունը: **Պ. Բ.**

կառույցները համակած խնդիրների բազմամակարդակ բնույթը,

- երկրի կառուցվածքի ներկա սոցիալ-փառաբանական մոդելի սղաւնումը սղությամբ զգացող հասարակության հարաձուռն անվտանգութեւնը աղաքայի հանդեպ,
- բանակի ազդեցության աստիճանական աճը եւ հեռական զինվորական հեղափոխման հնարավոր վստահութեւնը,
- փրդական հարցի նոր ձեւաչափը (երկրի հարավ-արեւելքում ներկայումս գրեթե անկասելի փառաբանական դաստեւարմ է ծավալվել),
- Սիրիայի դաստեւարմի ազդեցությունը Անկարայի ներքին եւ արտաքին փառաբանականության վրա,

- իւրաւունքներին դեմ զինված դայքար ծավալած PKK-ի կողմնակից ազգայնականներ,

- ձախական եւ սոցիալ-դեմոկրատական գաղափարներ դավանող ալալի փրդեր, որոնք ընտրություններում վեւարկում են Թուրքիայի ժողովրդա-հանրապետական կուսակցության օգտին,

- կրոնական-դաւնդաւնդական մեծամասնություն (երկրի փրդերի 50 տոկոսից ավելին), որը 2000-ականներին հավասարիւմ էր Երդողանին եւ նրա կուսակցությանը:

Վերջին խմբի դիրքերումը իւրաւունքներին թույլ էր տալիս այն հանել փրդական հարցի քաղաքականութեւնը եւ ներգծել երկրի սոցիալ-փառաբանական համակարգի մեջ:

Ամեն ինչ փոխվեց Սիրիայի դաստեւարմի եւ «Իսլամական դետության» հռչակման հետեւանքով. փրդերը անտաղաւելիորեն դրեւորեցին ազգային-փառաբանական համախմբման ունակություն:

Այն քանից հետո, երբ Անկարան որոշեց չօգնել ջիհադիստների դաստեւարմ սահմանաւարմ Զորքանի փրդական փառաբան, Թուրքիայի փրդերի կրոնական-դաւնդաւնդական մեծամասնությունը հիասթափվեց Երդողանից եւ նրա կուսակցությունից: Էլ ավելի մեծ հիասթափություն առաջացրեց վերադարձը փրդական հարցի լուծման ուժային մեթոդներին:

Անկայունության կարեւոր գործոն է 822 կիլոմետրանոց թուրք-սիրիական երկկողմանի թափանցիկ սահմանը: Ջիհադիստները հարեւան դետությունից Թուրքիա են անցնում ոչ միայն բուժվելու եւ ուժերը վերականգնելու համար, այլեւ ահաբեկությունների իրականացման մղաքակով, ինչը

աստեղծել կառավարելի ընդդիմություն: Այդ ժամանակից ի վեր Թուրքիայի ժողովրդավարացման բոլոր փորձերը սարսիմակ արդյունքներ են տալիս: Իր կառավարման առաջին տարիներին Երդողանը Եվրոմիությանը մեծեւնալու մղաքակով ձեւնարկեց փառաբանական ու սնտեսական մի շարք բարեփոխումներ: Մինչեւ 2007 թ. նրա ձեւնարկած փայլերը արդարացիորեն ընկալվում էին որդես արդիականացում: Բայց հետագայում, մանավանդ 2010 թ. սահմանադրական բարեփոխումից հետո, նախորդ տեսանյակի բոլոր ձեւերներումը վեւանալվեցին, եւ սկսվեց աստիճանական հետքնոց:

Ներկայումս Թուրքիան հայտնվել է ճամփաբաժանում. երկիրը Երդողանի զխտարմությամբ կան կղաւնա գեւնախագահական հանրապետություն, կան էլ կեւարմակի զարգանալ որդես լիարժեք լիբերալ-դեմոկրատական խորհրդարանական համակարգ: Ճանաղարհի ընտրությունը մեծ չափով կախված է երկրի դեկավարի անձից:

Գոտություն Ռուսաստանի հետ

«Սու-24»-ի միջադեպից հետո ռուս-թուրքական հարաբերությունները ոչ միայն վաթացան, այլեւ դարձան բացախայս թեւանական: Պավել Շիկովի կարծիքով, մոտ աղաքայում դժվար թե արձանագրվի դրանց լուրջ բարելավում:

Կա իրադրության զարգացման երեք հավանական սցենար.

- անհաղաղ հաւտություն,
- հանուն բարիդրացիական հարաբերությունների վերահաստեւան Թուրքիան զո-հաբերում է փառաբանականութեւնը նեւանակալի որեւէ գործիչի եւ նրան մեղավոր է հայտարարում 2015 թ. նոյեմբերի 24-ի միջադեպի համար,

- հաւտեցման երկար ուղի, որի դեպքում կողմերի փոխզիջման բացակայության դասաւարտով հակամարտությունն իրեն սղաւնում է ժամանակի ընթացում:

Առայժմ իրադարձությունները զարգանում են քս երրորդ սարբերակի: Ռուս-թուրքական երկարատեւ ու խոր ճգնաժամը աստիճանաբար կթուլանա փառաբանական աստիճանագրից դրա զխտարմ գործող անձանց հետանալուց հետո: **Պ. Բ.**

Մարտի 28-ի աշխատանքային օրը կսեղափոխվի ամբողջի 2

Ար. Հարությունյանի մարտի 27-ի հաջորդող հիշատակի օրը Հայաստանի ֆաղափառներին զերեզմաններն այցելելու հնարավորություն ընձեռելու նպատակով կառավարությունը երեկ որոշեց մարտի 28-ի աշխատանքային օրը սեղափոխել ամբողջի 2՝ շաբաթ օրը: Կառավարության աշխատակազմի ղեկավար-նախարար **Դավիթ Հարությունյանը** սեղեկացրեց նաև, որ վարչապետի հանձնարարած աշխատանքները հարցի առումով արդեն ընթացի մեջ են: «ՀՀ տնտեսի և հիշատակի մասին» օրենքում փոփոխությունները նախադասարար են եւ շուտով կներկայացվեն բոլոր գերատեսչություններին: Ըստ Դավիթ Հարությունյանի, վերանայվում են որոշ տնտեսի ոչ աշխատանքային օրերն աշխատանքային դարձնելու, իսկ որոշ նոր տներ էլ՝ ոչ աշխատանքային դարձնելու հարցը:

ՎիվաՄեյ-ՄՏՄ-ը եւ «Հայաստանի դասանկան նվաճումները» խրախուսում են աշակերտական հասարակական կազմակերպություններին

«Ձեռնարկատիրական և ֆաղափառական կրթություն Հայաստանի Հանրապետության խոցելի համայնքների դպրոցների աշակերտների համար» դասընթացի շրջանակում, դրամաբեմերի և ստեղծագործական 12 հասարակական կազմակերպություն: Ծրագրի արդյունքում աշակերտները սնտեսագիտական և ֆինանսական կայուն գիտելիքներ են ստացել և գործարար ընկերություններ հիմնելու միջոցով՝ դրանք կիրառել են գործնականում: Գործարարության հիմունքներն ուսումնասիրելիս աշակերտները միաժամանակ ծանոթացել են կորպորատիվ սոցիալական դասախոսության (ԿՄՊ) հիմունքներին և համադասարարական ռազմավարություն են մշակել աշակերտական գործարար ընկերությունների համար: «Հայաստանի դասանկան նվաճումները» հասարակական կազմակերպություններից առաջինն է՝ կորպորատիվ սոցիալական դասախոսության վերաբերյալ գիտելիքները հանրակրթության ոլորտ ներմուծելու գործում: Հայաստանի գործարար ոլորտում ԿՄՊ-ն համեմատաբար նոր մշակույթ է: Գաղափարն ուսումնասիրելիս աշակերտները համար ուսանելի օրինակ է դարձել Հայաստանում ԿՄՊ ոլորտի առաջամարտիկ ՎիվաՄեյ-ՄՏՄ ընկերության գործունեությունը:

Երիտասարդ սերնդի դաստիարակության համար այս անչափ կարևոր են արդիական ծրագրեր իրականացնելու նպատակով, դեռևս 2011թ. «Հայաստանի դասանկան նվաճումներ» կազմակերպության և ՎիվաՄեյ-ՄՏՄ ընկերության միջոցով հուշագրի և կնիքով ընկերության մասնագետները ներգրավվել են որդես ծրագրային խորհրդակցություններ: «Անչափ կարևոր է կյանքից ֆառել օգտակարը: Ողջունելի է այստեղ հավաքված դասանկաների ակտիվությունն այդ հարցում: Հաջողության հասնելու համար եղեք համարձակ, երբեք մի անցե՛ք ո՛րե՛ս մեկի հաջողված փորձը: Այն կարող է լրացնել բազային գիտելիքները՝ ձեզ դարձնելով առավել հեռանկալ, մրցունակ և հաջողակ: ՎիվաՄեյ-ՄՏՄ-ը շարունակում է զննահատել և խրախուսել գիտելիքով զինվելու, առավել հմտանալու՝ երիտասարդների ձգտումը», -ասել է ՎիվաՄեյ-ՄՏՄ-ի գլխավոր տնօրեն **Ռալֆ Յիրիկյանը**: Հանրապետության բոլոր մարզերից մրցույթին մասնակցել են ավելի քան 150 դպրոցի աշակերտական հասարակական կազմակերպություններ: Ստացված դրամաբեմերից զուտումն են ԱԶԳ-ներն ուղղելու են հանրային և համայնքային տարաբնույթ ծրագրերի մշակմանն ու իրականացմանը: Ծրագրի նպատակը սեփական ուժերի և վաղվա օրվա հանդեպ խոցելի համայնքների երիտասարդների շրջանում հավաստեմունքներն է: Ծրագիրը ֆինանսավորվում է «JHM» բարեգործական հիմնադրամի և «HSBC» բանկի կողմից: Միջոցառումը կազմակերպվել է «Փողի համաշխարհային շաբաթվա» (Global Money Week) շրջանակում:

«Ազգի փրկություն» կուսակցությունը 2015 թ.ին ֆինանսական մուտք ու ելք չի ունեցել:
«Ա.Փ.» կուսակցության նախագահ **ՍԱՐԳԻՍ ԿՐԿՐԿԵՏՅԱՆ**

www.azg.am

Հայաստանի Դեմոկրատական կուսակցության 2015 թվականի ֆինանսական հաշվետվություն

Նախորդ տարվանից առաջացած մնացորդը	1071000 դր.
Անդամավճարներից մուտքերը	1.231.000դր.
ԾԱԽՍԵՐԸ	
Աշխատավարձ	630000դր.
Եկամտային հարկ	203333դր.
Այլ ծախսեր	356860դր.
Ընդամենը ծախսեր	1190182դր.
Մնացորդը 31.12.2015թ. դրությամբ	1111808դր.

ՀԴԿ նախագահ Ա.Սարգսյան

Ընտրակալիք

Երեսնամյա Ս. Հեռացու անվան դեմոկրատական բժշկական համալսարանի թ.1 հիվանդանոցում ւրշի առիթմիայից բուժված Արմենակ Մելիքյանը, մեր թերթի միջոցով, իր խորին երախտագիտությունն է հայտնում հիվանդանոցի ընդհանուր և ինվազիվ սրտանաբանության կլինիկայի ղեկավար դոկտոր Հմայակ Սոսի Սիսակյանից, բուժող բժշկի՝ Էդիսա Եղիազարյանից, կլինիկայի ողջ անձնակազմից՝ մասնագիտական բարձրակարգ բուժօգնության, ուշադրության և հոգատար վերաբերմունքի համար:

Ծանուցում

«Լույս» հրատարակչություն» ՓԲԸ սարեկան ընդհանուր ժողովի հրավիրման մասին

Մարտի 25-ին, ժամը 15-ին ընկերության վարչական շենքում (հասցեն՝ Բ. Երեան, Իսահակյան 28) հրավիրվում է ընկերության բաժնետերերի ընդհանուր ժողով: Ժողովին մասնակցելու իրավունք ունեցող բաժնետերերի ցուցակը կազմվել է սույն հայտարարության հրատարակման դրությամբ:

Ժողովի օրակարգում ընդգրկված են հետևյալ հարցերը.
Ընկերության սարեկան ֆինանսատնտեսական գործունեության արդյունքների վերաբերյալ ընկերության վերսուզիչ հաճախորդի եզրակացության հաստատումը.
Ընկերության սարեկան հաշվետվության հաստատումը.
Ընկերության կանոնադրությունը նոր խմբագրությամբ հաստատելու մասին հարցը.
Ընկերության խորհրդի անդամների ֆանակական կազմի հաստատումը և ընտրություններ.
Ընկերության վերսուզիչ հաճախորդի ֆանակական կազմի հաստատումը և ընտրություններ:

ՏՆՕԲԻՆՈՒԹՅՈՒՆ

Հաշվետվություն

«Ազգային ժողովրդավարական միություն» կուսակցության 2015թ. դրամական միջոցների օտար վերաբերյալ. (չափի միավորը՝ հազար դրամ):

Մնացորդ առ 01.01.2015թ.	77,0
Մուտքեր՝ նվիրատվություններ ֆիզ. անձանցից	4765, 0
Ծախսեր այդ թվում	4704,4
Աշխատավարձ	2040,7
Եկամտային հարկ	658,7
Տարածի վարձակալության դիմաց	1398,0
Սոցիալական դիմաց	256,3
Փոխադրամիջոցների գույքահարկ	14,7
Օգտագործված էլ. էներգիայի դիմաց	46,1
Հեռ. խոս. և ծառայությունների դիմաց	216,5
Կայքի ծառ. դիմաց	44,4
Այլ ծախսեր	29,0
Մնացորդ առ 01.01.2016թ.	137,6
Գույքը՝ մնացորդ առ 01.01.2016թ.	199,1

ԱԾՄ նախագահ՝ հաշվապահ՝ **Վազգեն Սամուկյան Արմինե Սևրսյան**

«ԱԶԳ» ԸՄԲԱԹԱԹԵՐԹ

Հրատարակչություն ԻԳ ՏԻԻ
Հիմնադիր և հրատարակիչ
«ԱԶԳ ՕՐԱԹԵՐԹ» ՍՊԸ

Երեսնամյա 0010, Հանրապետության 47
e-mail: azg@azg.am, azg2@arminco.com
www.azg.am

Գլխավոր խմբագիր
ՅԱԿՈԲ ԱԵՏԻՔԵԱՆ հեռ. 060 271117
Հաշվապահություն (գովազդ) հեռ. 582960, 060 271112
Լրագրողների սեմեակ հեռ. 060 271118
Համակարգչ. ծառայություն հեռ. 060 271115
Ընտրողային լրատվական ծառայություն
հեռ. 060 271114, 010 529353
Համակարգչային ծառայություն՝ «Ազգ» թերթի

Թերթի միջոցով անընդհանուր թե՛ մասնակի արտատրամից սղագիր մամուլի միջոցով, ռադիոհեռուստատեսությամբ կամ համացանցով, առանց խմբագրության գրառու համաձայնության խոսքի արգելում են համաձայն ՀՀ հեղինակային իրավունքի մասին օրենքի: Միջոց չեն գրախօսում ու չեն վերադարձնում:
Գ. Տառով յորդանանները գովազդային են, որոնց բովանդակության համար խմբագրությունը դասախոսական չի կրում:
«AZG» Weekly
Editor-in-chief
H.AVEDIKIAN / phone: 374 60 271117
47 Hanrapetoutian st., Yerevan, Armenia, 0010

ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ

Ռամկավար Ազատական կուսակցության 2015 թվականի ֆինանսական հաշվետվություն

1. Մնացորդ հաշվետու տարվա հունվարի 1-ի դրությամբ	398 125.00
2. Մուտքի վճարներ	150 000.00
3. Անդամակցության վճարներ	135 000.00
4. Ֆիզիկական անձանց տրված վճարներ (աշխատավարձ, ծառայությունների մատուցման վճարներ)	203 328.00
5. Գույքի վարձակալության վճար	250 000.00
6. Կոմունալ վճարումներ	
-գազ	32 760.00
-էլ.էներգիա	73 510.00
-ինժեներես	13 000.00
7. Հարկեր, տուրքեր	
-եկամտային հարկ	70 272.00
-սոց վճարներ	14 400.00
-գույքահարկ	24 000.00
Մնացորդը 31.12.2015 դրությամբ	1855.00

ՌԱԿ ասեցադես **Հակոբ Ավետիսյան**

Հայտարարություն

«Արմավիր ֆաղափ Արուսյան 29 սան բնակիչ Նարինե Թումանյան Ալանյանը դիմում է ներկայացրել իր անուսին, 17.02.1985 թ. ծնված, Արմավիր ֆաղափ Տիգրանյանների փողոցի 2-րդ նրբանցքի 15 սան բնակիչ Լյուդվիգ Գեորգի Առաքելյանին անհայտ բացակայող ճանաչելու վերաբերյալ:
Բոլոր կազմակերպություններին և ֆաղափառներին խնդրվում է Լյուդվիգ Գեորգի Առաքելյանի վերաբերյալ տեղեկություններ ունենալու դեպքում դրանք հաղորդել ՀՀ Արմավիրի մարզի ընդհանուր իրավասության առաջին ասյանի դասարան»:

Պատվոք **Գ. ՖԻԴԱՆՅԱՆ**

Ուրախությամբ եւ ւրսի անհուն բերկրանով սեղեկացնում ենք մեր ընթերցողներին եւ ակադեմիկոս Սարիյանի գրչի երկրորդ գրքին, որ լույս է տեսել մեծատպագրով ու մեծաչափով գրականագետի, սոցիալիստական ռեալիզմի գաղափարաբանության մեծ ռահվիրայի նոր բացառիկ աշխատությունը՝ «Ի հեճուկս ի գիտություն» («Վան Արյան» հրատարակչություն, 2016) խորհրդանշալիք եւ մանավանդ լուրջ գրագետ խորագրով:

Գիրքը հիմնականում ուղղված է բացարձակապես անգրագետ, մենք կասեմք՝ ավելին, բացարձակապես զրոյի անձնավորության՝ ոմն Երվանդ Տեր-հաչատրյանի դեմ: Բանն այն է, որ իմն իրեն գրականագետ համարող այս զրոյ անձնավորությունը գրիչ է վերցրել եւ մի ընդարձակ գրողատարություն ու գաղափարաբան է սղաղակել Գրականության ինստիտուտի «Հայոց գրականության մասնություն. 3-րդ հատոր» գրքի շուրջ:

Ակադեմիկոս Սարիյանի դասախանդ, որն այս գրքի կորիզն է ու առանցքը, գրված է մեծ վարդապետությամբ: Նա, նախ, առաջին հերթին լուրջ հայացք է իմաստուն ձեռքով ուղղակի անցնում եւ շարունակում է այդ բացարձակ զրոյի զանազան մասնաճյուղերը: Եվ լուրջ ճիշտ է անում, որովհետեւ ինչ էն այդ ողորմելի մասնաճյուղերը ակադեմիկոս Սարիյանի գիտական խորունկ մտքի փայլասկումների, սիեզերական անսահմանությանը ձգտող խորմաս դասունների, վերլուծական հզոր կարողության առաջ: Ի վերջո, ակադեմիկոս Սարիյանը մեծանուն մտածողների՝ «Ռայնհոլդի, Ջիզեֆի, Ուայլկի, Լոհենկրի, Պարսիֆալի» եւ այլոց բարդ եւ խորունկ փիլիսոփայական աշխատությունները գիտականորեն յուրացրած եւ նրանց գերազանցած անձնավորություն է: Եվ, վերջապես, ինչքան կարելի է հանդուրժել, ինչքան կարելի է թույլ տալ, որ Երվանդ Տեր-հա-

րովին արդարացիորեն այս Երվանդ Տեր-հաչատրյանին է հասցեագրում բազմաթիվ մեղադրանքներ եւ, ինչպես մեզ է, սեղն է դնում նրան՝ զգեստ ուղղելով անարգանքների ու լուսանկերի ակադեմիական հսկա չափաբաժին: Եվ նա դա անում է իսկական ակադեմիկոսին վայել արվեստով եւ վարդապետությամբ, ինչը չի կարող բացառիկ հիպոթեզն էլ բավականություն չդասձառել ընթերցողին:

Երվանդ Տեր-հաչատրյանի ողորմելի մասնաճյուղերը բախվում են ակադեմիկոս Սարիյանի, ինչպես իմն է ճգարներն որակել իրեն, որձափարի ու բազալի, մենք կասեմք՝ ֆինանսական գրանիսի նման հզոր կարծաթափուն եւ փերվելով՝ վայր են թափվում: Մենք այն կարծիքն ենք, որ ակադեմիկոս Սարիյանը ճիշտ է անում, որ անարգանքի խոսքեր է հասցեագրում այդ բացարձակ զրոյին:

Մի դրան տեսե՛ք: Ողորմելի անողակառը եկել է ակադեմիկոս Սարիյան-

Հասանելի ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Պետրոս Հովհաննիսյան Ականավոր աղբյուրագետի, մատենագետի, մանկավարժի հիշատակին

Անստեղծ դժվար առաքելություն է բարեկամի մասին հիշատակի խոսք գրելը: «ՎԱ» ռադիոկայանը (FM 91,1) կորցրեց իր լավագույն բարեկամներից մեկին: 72-ը չբոլորած՝ վախճանվեց ճանաչված դասաբան, ԵՊՀ Հայոց մասնության ամբիոնի վարիչի դասախոսակազմ, դոկտոր Պետրոս Հովհաննիսյանը: «Ակունք» ռադիոհանդեսը գրվեց անզուգական մի հայագետի այլեւս հյուրընկալելու դասվից...

Մեկ ամսում հայագիտությունը ծանր ու անդառնալի կորուստներ կրեց. կյանքից հեռացան դասագիտության երկու հսկա՝ ակադեմիկոս Հրաչիկ Սիմոնյանը եւ դոկտոր Պետրոս Հովհաննիսյանը: Նրանց միջոցով առանձնացրել իրենց աներեւակայելի, ֆանտաստիկ, առատելիական աշխատանքային համար... Այս կորուստներից հետո մի տեսակ, ասես, հայագիտության անդունդի եզրին... Գուցե չափազանցում են, չզիջեն, բայց թող ներեն ինձ մեր մյուս դասաբանները, այս սրամազափի այլոց չեն տեսնում, կամ էլ գուցե կան, ես չեմ ճանաչում... Կրկնում են, ժամանակակից երրորդ այդպիսի դասաբանի չզիջեն...

Վաղուց են հայտնաբերել իմն ինձ համար, որ հումանիստ ոլորտի մասնագետներն առաջացած սարիֆում են ստեղծում գլոբալիզացիան, երբ արդեն իմաստագետ էն, զինվել փորձով, գիտելիքներով, հսկայեցրել իրենց աշխարհընկալումներն ու տեսլականները...

Պետրոս Հովհաննիսյանն այնքան անսովորական ու անժամանակ հեռացավ երկրային կյանքից...

Մեր վերջին՝ փերվարի 2-ի «Ամենաերեւելի հայերի փառանքը՝ ըստ Նիկողայոս Արմենի» հաղորդումը ձայնագրելուց հետո խորհուրդ սվեց առանձին հաղորդումներ դասախոսել Լեւոն Իմաստասերի եւ Վարդ Սամիկոյանի մասին: Ասաց, որ տարաբանում են Արմենի 7-րդ հատորը՝ «Նամակահի» եւ Ե. Չարենցի անվան գրականության եւ արվեստի թանգարանի հետ համատեղ դասախոսած «Թուրքերը եւ մենք» ժողովածուն, որտեղ ամփոփված նյութը մի ֆանի ծավալուն հաղորդումների թեմա է... Այդ օրը, մեկ անգամ ես խոսելով Հակոբ Չորյանի եւ «Նեմեսիս» գործողության մյուս մասնակիցների մասին, հիշեց հասկալի ազգային գործիչ Հրաչ Փափազյանին, որին նվիրված հաղորդում դասախոսելու մասին նույնպես դայանավորվեցինք... Այդ օրը նա ինձ նվիրեց մի անզուգական ժողովածու՝ «Հայագիտական» հրատարակչության հետ համատեղ դասախոսած «Երկիր դարձա՞վայր. օտարերկրացիները Հայաստանի ու հայերի մասին հնագույն ժամանակներից մինչեւ մեր օրերը»... Ավանդ...

Պրոֆեսոր Պետրոս Հովհաննիսյանը գիտության մեզ էր՝ բառիս դասական իմաստով, մանկավարժ՝ բառիս ամենալայն իմաստով, հայագիտության նվիրյալ, որ ուխտավորի համբերությամբ ու անանձնական նվիրումով հարսացնում էր մեր դասագիտությունը՝ հնարավորինս լրացնելով ու ամբողջացնելով նրա բաց էջերը: Գրքի ֆանտաստիկ երկրորդագու էր: Քիչ է ասել՝ դասաբան էր գրավոր խոսքը, գիրքը. բառիս բուն իմաստով գրամով էր... Գրքերի աշխարհն իր «ժառանգական սիրույթն» էր դարձրել: Ինչպես գործընկերներն են ասում՝ անհնար էր որեւէ գիրք նրան մերժել... Ուսուցիչ էր, ավելի ճիշտ՝ Ուսուցչապետ միջնակարգի մեր մեծ նվիրյալների հանգույն...

ԱԿԱԴԵՄԻԿՈՍ ՍԱՐԻՆՅԱՆԻ մեծ նվաճումն ու մեծ հաղթանակը

չասրյանի նման բացարձակ զրոյի վկայակոչի հայերենի փերականությունն ու լեզվական գրագիտությունը, բառաբաններ մասնագույց անի, մեծահարգ ակադեմիկոսի դարձվածների եւ նախադասությունների մեջ սրամաբանական իմաստ ունի: Պատկերացնում եմ, որ այսպես զնա, բանն ո՞ր կհասնի:

Եվ ակադեմիկոս Սարիյանը դասաբան է այդ բացարձակ զրոյի դիմակը: Պարզվում է, որ այս Երվանդ Տեր-հաչատրյանը նախկինում կոչվել է Յուրի հաչատրյան եւ իր ոճագործ անցյալն ու հանցագործ էությունը թափանցելու համար փոխել է անուն-ազգանունը: Իհարկե, մինչեւ ակադեմիկոսի բացահայտումը ոչ ոք չգիտեր այդ մասին: Պարզվում է, որ այդ Յուրի հաչատրյան կոչված Երվանդ Տեր-հաչատրյանը, ուրեմն, մի անասելի ոճագործ է, բռնաբարություններ եւ սղանություններ կատարած, շուկաների վաճառատներներից գողություններ արած, փողով ու կաշառով դիտերազիաների դասախոսություններ կազմակերպած մարդ... Եվ, որ ամենակարեւորն է, լավ իմացել, նա եղել է սովետական գաղտնի ծառայության գործակալ եւ լրեստ:

Եվ դեռ ինչքան այլազան բաներ է ասում ակադեմիկոսը նրա հասցեին, բարեբախտաբար լուրջ ձեռքով մեթոդներ կան այդ վայ-գրականագետին հանրության աչքում լուրջ եւ վերջնականապես վարկաբեկելու: Ողջ մնան սովետական ռեժիմի փորձն ու ձեռքի շեղանակները:

Այստեղ ցավով մեզ է ասել, որ ակադեմիկոս Սարիյանը թերացել է: Հավաստի եւ սուրբ շեղելություններ կան, որ Երվանդ Տեր-հաչատրյան կոչված Յուրի հաչատրյանը եղել է նաեւ իսրայելական «Մոսադ»-ի, սիրիական «Մոլաբարաթ»-ի, անգլիական «Ինտելիջենս սերվիս»-ի եւ մանավանդ ամերիկյան Կենտրոնական հետախուզական վարչության լրեստն ու գործակալը: Ավելին, հիմա էլ լուրեր են դրոշմվում, որ արգո անձը գործակցում է արմատական մահմեդականների «Ջեմիհաթ-ալ-Նուրա» կազմակերպության հետ, որն, ի դեպ, արգելված է Ռուսաստանում: Ֆլեմինգի Ջեյմս Բոնդը սրա մոտ գլուխը ֆարին է սվել:

Իսկ թե ինչ կաղ ունի Երվանդ Տեր-հաչատրյանի ոճագործ անցյալը «Հայոց գրականության մասնություն» երրորդ հատորի հետ, դա կհասկանա ամեն մի ընթերցող: Բայց եթե կաղ չզգնի էլ՝ ոչինչ, մեծ բան չէ:

Չարանենգ ոճագործի դիմակը դասաբանուց հետո ակադեմիկոսը բոլոր-

նի նման մարդու գրածների մեջ լեզվական գրագիտություն եւ սրամաբանական իմաստ է ունում: Դե, ուրեմն, ստացիր րո հասանելի: Ամեն մարդ մեզ է իմանա իր սեղը եւ ճանաչի իր չափը: Եվ ճիշտ են անում ակադեմիկոսի մեծավորները, որ այդ Յուրի հաչատրյան - Երվանդ Տեր-հաչատրյանին ուղղված Գ. Անանյանի «Հայիդյա-գիր»-ը լցրել են դարկը, ժալկել եւ ֆաղաբում բաժանում են բոլորին: Մենք ւրսանց միանում ենք ակադեմիկոս Սարիյանի եւ մյուսների հայիդյական խոսքերին: Տեղն է դրան:

Եթե Երվանդ Տեր-հաչատրյան կոչված այդ կասկածելի անցյալ ունեցող զրոյ մինչեւ հիմա չի հասկանում, չգիտի, թե ինչ իրականության մեջ է աղորում, ինչ է իրենից ներկայացնում Գրականության ինստիտուտ կոչված հիմնափոսը եւ ովքեր են այդտեղ հարմարավետ սեղավորված մեծատպագր եւ մանավանդ բազմավաստակ, հզոր ինտելեկտի սեր գրականագետները, ուրեմն տեղն է նրան: Եվ եթե այդ հիմարը դեռեւս այն խելիքն է, թե որեւէ հողվածով որեւէ բան կարելի է փոխել մեզանում, կրկնակի տեղն է նրան:

Այստեղ մենք չենք կարող մեր դժգոհությունը չհայտնել ինստիտուտի գիտական խորհրդից, «Հայոց գրականության մասնություն» խմբագրական կոլեգիայի անդամներից եւ աշխատակիցներից: Եթե կլինեն, որ վայ-գրականագետ Երվանդ Տեր-հաչատրյանին հայիդյան բոլորը՝ խմբակի կամ անհատաբար, ինչը լուրջ կողմնադիր Գրականության ինստիտուտին ու իր աշխատակիցներին: Նրանք դարձապես դասաբան էին դա անել: Ափսոս, որ իր մոնթերից միայն երկուսը միացան ակադեմիկոսին:

Ամեն ինչ ճիշտ է եւ տեղին: Ամփոփելով՝ ասեմք, որ «Ի հեճուկս ի գիտություն» գիրքը արդի հայ գրականագիտական մտքի եւ իհարկե նաեւ Գրականության ինստիտուտի, որի աշխատակիցն է ակադեմիկոս Սարիյանը, մեծագույն նվաճումներից մեկն է, ակադեմիկոս Սարիյանի անվերապահ եւ անառարկելի հաղթանակը:

Մենք ուղղակի հիպացած ենք: Ավելին՝ մենք սֆանչացած ենք: Եվ խորապես հավասացած ենք, որ այս գիրքը ակադեմիկոս Սարիյանի գրական եւ գիտական փառքը, եւ իհարկե, նաեւ այսօրվա Գրականության ինստիտուտի փառքը, անելու է սերունդներին եւ դարերին:

Եվ այնուամենայնիվ՝

Երվանդ ՏԵՐ-ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ

1996 թվականին էր, երբ առաջին անգամ նրան հրավիրեցի գրուցելու Գանարային ռադիոյի եթերում: Կազմել եւ հրատարակել էր Նիկողայոս Աղոնցի «Հայկական հարց» ժողովածուն: Քիչ էլ ասել՝ տղամարդկանց էր նրա խոսքը: Սկսեցի սկսելի դեռ հետեւել նրա գործունեությանը, տղամարդ նորություններին... Նիկողայոս Աղոնցին առնչվող կամ Աղոնցի թեմայով նրա բոլոր հրատարակումները, ըստ ժամանակագրության, ներկայացրել եմ թե՛ Գանարային ռադիոյի, թե՛ «Վէմ»-ի եթերից:

Աղոնցագետ, աղբյուրագետ, մատենագետ Պետրոս Հովհաննիսյանի կորուստն ինչպես ծանր է... Սիրված որոնքները բացակայությունը միշտ ենք զգալու... Մեր առջնին գրուցների ժամանակ բազմիցս նրան ասել եմ, որ ինձն արդեն անմահացել է հայոց դասնության, հասկալիս՝ հայագիտության մեջ՝ Աղոնցի բազմախոսքային հրատարակմամբ: Մինչև անցյալ տարի ընդդիմանում էր՝ ասելով, որ իր գլխավոր գործը լինելու է Հակոբ Չորյանի երկերի տպագրումը: Բացահայտում էր այսպես... «Աղոնցը հայսֆի մեծություն է, նրա գիտական ժառանգությամբ լիցավոր կարող էին զբաղվել: Իսկ Հակոբ Չորյանին հարկավոր է փրկել մոռացությունից»: Եվ փրկեց: Անցյալ տարվա աշունը տպագրվեց նրա կազմած Հակոբ Չորյանի «Պատմագիտական ուսումնասիրություններ» ժողովածուն... Նրա խնդրանքով վասակաբաս լրագրող Կարո Թերյանի տուն հրավիրեցին Հակոբ Չորյանի թոռնուհուն էլ գրի՝ հասուն դասարանական շեղակազմ օրինակներ նվիրեց նրան, մեկն էլ ընծայագրեց Հակոբ Չորյանի ողջ մնացած միակ ժառանգին՝ որդուն, որի առողջությունն արդեն սեղի է սվել... Պրոֆեսորին երբեք այդքան երջանիկ չէի տեսել... Նա իրականացրել էր, իր արտասովորությամբ, իր կյանքի գործը... Ինչ երանելի տրամադրության մեջ էր...

Դժբախտաբար, Պետրոս Հովհաննիսյանը չհասցրեց ստեղծել իմ գնահատմամբ, մեկ այլ գլուխգործոց՝ «Սովսե Խորենացի» հանրագիտարանը: Վերջինիս մասնագետ մասին մեր եթերից ասաց մի ֆանի տղա՝ խոսքն անախորհրդաբարձր էր «Հայկական հանրագիտարան» հրատարակչության հետ՝ Նիկողայոս Աղոնցի երկերի հրատարակումն ավարտելուց հետո... Մի այլ գլուխգործոց էլ ծրագրված էր «Հայագիտական» հրատարակչության հետ՝ «Ժամանակագրություն Հայոց դասնության»: Ավանդ...

Իր հարուստ ներկայությամբ դարձնում Հովհաննիսյանը դարձնում էր բովանդակալից էր դարձնում նաև «Վէմ» ռադիոկայանի մեր ունկնդիրների առջյուն... Նրա յուրաքանչյուր ելույթին մարդիկ ստասում էին՝ անկախ իրենց նախասիրություններից ու ձառակից... Ստասում էին սրբազան երկրորդություններ, անդամավաճան սաների դեմ... Դեռ սկսվում էին հեռախոսազանգերը կամ էլեկտրոնային նամակները...

Բարեկամի իրավունքով մի ֆանի անգամ կեսանքել եմ նրան՝ ասելով, որ ինձը հիմա դեռ է ակադեմիկոս լինել, մինչդեռ դոկտորական աստիճանով եմ իսկ դու թեկնածուական դաստիարակում եմ... Կասկածում էի, բառախաղ անում իսկ ո՞վ է ինձ վրա հարձակվել, որ չեմ դաստիարակվում...

Ծիծաղում էիմ, իհարկե, դառն ծիծաղով, որովհետեւ երկուսս էլ նույն կերպ էինք վերաբերվում բոլոր ժողովրդի կոչումներին ու դարձումներին... Երբեմն դրանց արժանանում եմ մարդիկ իրենք էլ չհիմանալով «վասն ընդ որոյ վարդապետություն...»... Դոկտորներ ունենալ, որոնք իրենց գործերի վերնագրերն անգամ չգիտեն... Իսկ Պետրոս Հովհաննիսյանը 400-ից ավելի տպագիր աշխատությունների հեղինակ է: Նրա խմբագրությամբ լույս են տեսել ավելի քան 80 գիտական աշխատանքներ:

Նրա վասակը բաս ավելին է, նա նույնպես մարդ-հասարակություն էր, եզակի աղբյուրագետ... Սակավաթիվ դասախոսների գիտեն, որոնց լսելու էին գալիս այլ կուրսերից կամ ֆակուլտետներից: Այնքան համոզիչ էր Պետրոս Հովհաննիսյանի խոսքը եւ հասու բոլորին...

Պետրոս Հովհաննիսյանն իր թողած չափազանց արժեքավոր հայագիտական, աղբյուրագիտական ու մատենագիտական ժառանգությամբ ամրագրել է իր սեղը մեր դասնության մեջ: Խորին խոնարհում հարգարժան գիտնականի անմահ հիշատակի առաջ: Վարձի կասար, սիրելի որոնքներ Պետրոս Հովհաննիսյան... Հայոց հողը թեթև լինի վրադ, հավիտենություն ձամփորդ բարեկամ...

«Յիշատակն արդարյուն օրհնությամբ եղիցի»...
16.03.2016

Մարտ ԵՐԱՄԵՆ

Իրաքում հանդես էր գալիս, ինչ բնույթի ալ ըլլայ, ընթերցումի հաճոյք դասնա-նելու կողմնակա նաեւ գիտելիք կը ջանքէրէ՛ք է ջանքէրէ. իսկ եթէ ընթերցողը բա-ական գիտելիք է իր կարողացած մի-թին, կրնայ հաճոյքի կողմնակա նաեւ վե-րիշեւ իր գիտելիքը:

«Տալիսա» հանդէպը (թէ ինչո՞ւ Տա-լիսա, մի՞ հարցնէք) սակայն, որ նոր ան-դամ ընդ է եգիպտական հարուստ մա-նուկին, իր առաջին համարը կը նուիրէ Հայոց ցեղասպանութեան հարիւրա-մեակին, անակնկալ եւ ազնիւ արար-քով մը:

Մեծադիր եւ դասկերակար 128 է-ջերով այս հանդէպին բոլոր յօդուածա-գիրները - բացի մէկէն - եգիպտացիներ են՝ թղթակիցներ, յաճախ դոկտորի ա-սփճան ունեցող դասախօսներ:

Իր բազմաբնույթ միութեամբ հանդէպը կրնայ փոփոխել եւ սեղմ աղբիւր մը հան-դիսանալ, բազմաթիւ հասոյքներու գլ-խաւոր միութեամբ ամփոփող ցանկ մը կարծես:

Մէկը՝ ըսողին, մէկը՝ լսողին, Ու երրորդը՝ այս հեքիաթը սոսքէ ըս-ողին»:

Այս երրորդ տողը այլ տարբերակով մը յիշուած է հոս.

«Ու երրորդը՝ այս հեքիաթը հասկոց-ողին»:

Այո, ամէն մարդ չէ, որ կրնայ հասկ-նալ հայ ժողովուրդի փիւնիկի հոգին, մահէն կեանք ստեղծելու կամքն ու խի-զախութիւնը: Եւ անուշտ ամէն մարդ չէ, որ կրնայ հասկնալ «հայ» երեսոյթը: Արաբները այն փչեղն են, որոնք ոչ միայն հասկնալ են ինչ մեր վիճակը իրենց բնածին մարդկայնութեամբ, այլեւ գնահատած մեզ, մարդու մեր տեսակը (որուն հասարակումն է, որոշ չափով, այս հանդէպը):

Ամենէն հետաքրքիր բաժինը կարգ մը էջերու վերեւի հասուածն է, ուր հակիրճ տողերով եւ փոքր նկարնե-րով ներկայացուած են եգիպտոս աղ-րած այն նկարիչ-նկարչուհիները, որ-ոնց անունները անծանօթ են, կան դժբախտաբար՝ մոռցուած:

Դրանք Զեյնեբ (միակ հայ յօ-դուածագիրը հանդէպին), Բիւզանդ Կոնստանտինի նուիրուած իր յօդուա-

ւրջանին մասին», կը գրէ հանդէպը: Իրնէ ներկայացուած է «Ծաղիկներ» կտաւը:

Արթ Թօփալեան (1906-1985)
Եգիպտացի առաջին արհեստավար կին նկարչուհին ծնած է Մանչեսթըր (Անգլիա): 1960-ին ամուսնին հետ կը հեռանայ Եգիպտոսէն (չէ ըսուած, թէ ո՞ր կայք կը հաստատէ): Իրնէ ներկայա-ցուած է «Նսած գեղջկուհի» կտաւը:

Նորա Իփեֆեան (1923-)
Եգիպտոս կեցութեան ընթացքին անհասկանալի տարբերակներ ունեցած է: 1968-ին ամուսնին հետ կը գաղթէ ԱՄՆ, ուր կը բնակի մինչեւ այ-սօր: Իրնէ ներկայացուած է ջրաներկ գործ մը՝ «Անտառ»:

Ռոզ Փափազեան (1935-1987)
Գահիրէ ծնած նկարչուհին 1964-ին ընտանիքին հետ Զուլցերիա կը փո-խադրուի: Ինչպէս լուրջ, ինչ եւս ա-ւսակերտ է Ալեոս Զօրեանին:

Իրնէ ներկայացուած է մեկանով իրա-գործուած նկար մը՝ Abstract.

Մարգրիտ Մանուկեան-Պալթա-յեան (1942-2015)
Գահիրէ ծնած նկարչուհին յայտնի է իր դիմանկարներով: Իրնէ երկու գործեր

«Տալիսա»

ճիշդ է որ ցեղասպանութիւն (իդրասա, իբրադա) բառը չէ օգ-տագործուած, այլ միայն՝ ջարդ, բայց լուսանկարներուն վերա-տարբերակները յաճախ անելին կը դասնեն, քան բառը ինք:

Հանդէպը թերեւս զգայացունց նորութիւններ չհրամցնէ հայ ըն-թերցողին, բայց իրաքանչիւր էջի անկիւններուն մէջ դասուած նո-րութիւններ կան, գոնէ այս ընթեր-ցողին համար:

Անուշտ բնաւ դէպ չէ մոռնալ, որ հանդէպը խորին մէջ կողմնակա տեղացի արաբ ընթերցողին, ու ե-թէ բաւարար ճիշդ թափուի ցրու-մի հարցերուն մէջ, նաեւ՝ արա-բական այլ երկիրներու ընթերցող-ներուն:

Առաջին էջի փոփոխ մուտքը յատկանշական խորագիր մը ու-նի՝ «Այս գեղեցիկ, արուեստագէտ ժողովուրդը»:

Երբ բանաստեղծներ փերուած-ներ ունին թուրքին մասին եւ ջար-դերուն նուիրուած՝ «Անսանելի թուրք» (խօսակցական արաբերէ-նով գրուած) ողբացեալ Սալահ Կահիի (Գահիին) գրիչով, «Հա-րիւր տարուած տարաւ, հայ գինուորի մը օրագիրը» Մուհամմէտ Հարմի (Մուհա-մէդ Հարմի) գրիչով, եւ «Լեռան Արա-րաս» Ռիհան Աֆիֆի բանաստեղծու-հիին գրիչով:

Յեղատաղանութեան դասնութեան գլխաւոր գրեթէ բոլոր հանգրուաններն ու նուաճումները յիշուած են այստեղ, Թալիսաթի «Սեւ գիր»-էն մինչեւ Մոր-կընթառի յուշերն ու Վերջին վերջը, մինչեւ ցեղասպանութեան նուիրուած ֆիլմերն ու մեր յարկաբեկ մեծագոյն, համաշխարհային անունները:

Փոքր նշում մը այստեղ՝ Կոմիտասին նուիրուած յօդուածի եմթախորագիրը կըսէ՝ «Կոմիտաս. գիւղացիներու երգե-րը հաւաքեց եւ դարձաւ հոգեւոր հայրը հայ երաժշտութեան»: Այս եմթախո-րագրին շարահիւսութիւնը, կամ սկսայ կամուրջը, որ ոչ-համոզիչ ձեւով կը կարէ «գիւղացիներուն երգերը» եւ «հայ երաժշտութիւնը», կրնայ ընթեր-ցողին մօտ որոշ վերադասարանին ստեղծել եւ Կոմիտասին, եւ հայ ե-րաժշտութեան հանդէպը:

Յիշուած է հայկական հեքիաթները բնորոշող վերջին նախադասութիւնը, արաբերէն եւ անգլերէն լեզուներով.

«Եւ երկինքէն երեք խնձոր ինկաւ.

ներկայացուած են՝ «Ֆաթմէ» եւ «Ազգա»:

Մակի Վարդեան (1946-)
Գահիրէ ծնած, բայց 1970-էն ի վեր Արեւմտահայկա աղ-րող ոչ-արհեստավար նկար-չուհի էրկու գործեր ներկա-յացուած են՝ «Ճայեր» եւ «Օն-կալի»:

Արմենուհի Ժամկոչեան (1927-)

1954-էն մինչեւ 1967, երեք տարբեր օրացումներով աւակե-րած է Ալեոս Զօրեանին: Իր նկարչութիւնը կը յատկան-շուի բանաստեղծական մեթո-տութեան սակ ծածկուած ի-րադաս կեանքի ժխտական ներկայացումով:

1970-ին հաւաքական ցու-ցահանդէսի մը կը մասնակ-ցի Պէյրութի մէջ, իսկ 1974-ին առաջին անհասկանալի ցու-ցահանդէպը կուստանայ Գա-հիրէի մէջ:

Իրնէ ներկայացուած են իւ-րաներկ երկու նկարներ՝ «Չոյգ գեղջկուհիներ» եւ «Ե-

րեք հայ դարուհիներ»:

Կը յիշուին մէկ լուսանկարչի՝ արհու-նի լուսանկարիչ **Արապ Զարակո-զեանի** եւ մէկ ֆանդակագործի՝ **Սար-գիս Թօսունեանի** (1953-) անուննե-րը, իրենց գործերուն նկարներով:

Շատ հաճելի է տեսնել, որ «Տալիսա» հանդէպն իր կողմէն վրայ մեծատա-րուած «Ճանադարի հայի, ջարդերու հարիւրամեակին նուիրուած» իր առա-ջին համարին մէջ, դասնականին եւ ֆաղաֆակագին կողմէն հաւասարա-դէս կարտուած եւ ներկայացուած է մեր յարկաբեկ նկարչութիւն, գրակա-նութիւն, երաժշտութիւն, ֆիլմարուեստ եւ այլն:

Թէեւ կարգ մը կէտեր յսակ չեն, ինչ-դէս ներկայացուած անուններուն եւ գործերուն ընթացքին կամ հասարա-կութիւնը, որուն ուղղուած է, հանդէպը սակայն իր ամբողջութեան մէջ կը մնայ գնահատելի եւ գովելի ձեռնարկ մը, սիրով եւ ջանասիրութեամբ իրա-գործուած:

Գնահատանք աշխատակազմին, ինչպէս եւ Գահիրէի Ազգ. Առաջնոր-դարանին, այս գործը որդեգրելուն հա-մար:

Գահիրէ

Արժույթի ԲԱՆՉԻՆՅԱՆ

Անցած փետրվարի 21-ին Երևանում հայ դասերի տեսչության Նորայր Մեհրաբյանի 75-ամյակին նվիրված հոբելյանական երեկոյին մասնակցեցին Շվեդիայի Թագավորական բալետի երեք մեմբերներ, որոնցից ոչ ոք բալետ չէր հայ Արտիստ Մեհրաբյանը, կորեոգրֆի Մինջի Նամը եւ չինաստանցի Արտիստ Արդու-ռահմանը: Վերջինս երկրորդ անգամ էր ելույթ ունենում Երևանում (առաջին անգամ՝ անցյալ տարվա մայիսին էր՝ «Բարեկամություն» օպերայի համույթի եւ «Հոգր զգացումներ» դրամատիկի հեռուստաֆիլմի «Բարեկամության կամուրջներ» համերգային ծագում): Արտիստը ձկուն եւ արհեստի երեսասարդ դարձնում ինձ հետաքրքիր ոչ միայն որդես երկրյալ բալետասերի, այլեւ առհասարակ Չինաստանով ու հայ-չինական կապերով զբաղվող մասնագետներին:

Մեր հարցազրույցը կայացավ համերգի հաջորդ օրը: Իմ հայերեն ողջույնին Արտիստը կամ դարձադարձ Արտիստի մասնախանութ «բալետով» (չինարենում, ինչպես հայերեն է, r հնչյունը չկա), որին հետեւեց նույնպես հայերեն եւ ոչ այնքան անսովոր սեյնի «հնչեա, ախար»-ը: «Այս խոսքերը սովորել եմ իմ հայ ընկերներից, ասաց նա: Կարծում եմ՝ գեղեցիկ լեզու է հայերենը»: Երբ հարցրի, թե չինարեն ինչպես է հնչում իր անունը եւ լսեցի դասաստիստը, Արտիստ, կանխելով ինձ, ասաց. «Երբ ձեռնդ հարկազան անվանեցի, որը, գիտե՞ս, հայկական Շվեդիայի է»: Խոսք չկա, գրուցակիցս բավական ճշգրիտ է մեր մասին...

Արտիստ, առաջին անգամ էլ եկար երկու օրով, այս անգամ էլ...

Այո, ցավով, մեր ժամանակը սուղ է: Առաջին հայաստանյան փորձառությունս դարձյալ եղավ Արտիստ Մեհրաբյանի շնորհիվ, լուրջ հիանալի համերգի մասնակցեցի, ելույթներ ունեցան տարբեր ազգերի դերասաններ՝ խաղաղության, սիրո ուղերձներով: Անցած անգամ մեկ համարում հանդես եկա, այս անգամ՝ երկու, հաջորդ անգամ, հուսամ, ավելի շատ: Այո, ես կուզեմ Հայաստան գալ կրկին ու կրկին: Ինձ շատ սրտանոց են այստեղի մշակույթը, մարդիկ, որոնք ջերմ են, ընկերական, ընտանեկան: Այնտեղ ժողովրդական դերերը ու հասկացողությունը (ծիծաղում է):

Իսկ բալետային արվեստը:

Իմ ամենասիրած բալետն Արամ Խաչատրյանի «Սպարսակը» է՝ իր չափազանց առնական բնույթի դրամատիկ: Ինձ մեծապես դուր է գալիս բեմում դերերով մարմնավորել ուժեղ անհասներ, ցույց տալ առնականություն, կամ, կնոջ հանդեպ հոգաբարձություն: Ինչպիսիք որ ես կամ իմ մշակույթի մեջ, այնպիսիք եմ նաեւ բեմում: Ես 16 տարեկան էի, սովորում էի Հոնոլուլուի Կասարդական արվեստի ակադեմիայում, երբ մեզ մոտ եկավ մեծանվոր դերասանուհի Մուհամեդովը ու մեր ընկերության համար բեմադրեց «Սպարսակը», որտեղ ես հանդես եկա զինվորականի դերով: Ինձ այնքան դուր եկավ այդ ստեղծագործությունը, երաժշտությունը, որ իմ ընկալմամբ հայկական է. այդ չափազանց գեղեցիկ բալետը, ճիշտ է, այլ ոճի է, սակայն իր արժեքով չի գիջում «ժիզելին», «Կարադի լին» ու մյուս դասական գործերին...

Բալետի դերասանների մի զգալի մասը սովորաբար լինում է բալետային ընտանիքներից...

Այո, ես էլ բացառություն չեմ: Երբ Արտիստ Մեհրաբյանի ընտանիքի մեծ մայրս դերասանուհի է, հայրս՝ բալետմայստր: Բալետային կրթությունս ստացել եմ նախ Հանայում, հետո կրթաբուհական ուսանել եմ Հոնոլուլուում. այդ առումով ես ամենից բախտավորն էի մեր դասարանում՝ ունենալով ամբողջական ֆինանսավորում: Դասական եւ մոդերն դերերից բացի մեր դերասանական ծագումնաբան կային ժողովրդական դերեր, ակրոբատիկա. այս

ԱՐԻՍՏԱՆ ԱՐԴՈՒՌԱՆԱՆ. «ԿՑԱՆԿԱՆԱՅԻ ՍՈՎՈՐԵԼ «ԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՊԱՐԵՐԸ»

բոլորի միավորումն ինձ դարձրեց այն, ինչ որ եմ հիմա՝ որդես դարձա: Ավարտելուց հետո դառնալուստ կնքեցի Շվեդիայի Թագավորական բալետի խմբի հետ եւ ահա արդեն յոթ տարի է աշխատում եմ Սոկոլովում: Շատ եմ սիրում մեր խումբը, որն աշխարհի ամենահին բալետային կոլեկտիվներից է: Անցյալ տարի Սոկոլովում բեմադրվեց «Դոն Կիխոտ» Սուրիեի սարբերակը, որտեղ կատարեցի Բազիլի դերը, որն իմ ամենասիրած դերերից է:

Զոն արտիստը արգելի չի հանդիսացել եվրոպական դասական բալետում հանդես գալու համար:

Ճիշտ է, դասական բալետն ասիական չէ, եվրոպական է, բայց հիմա այլ ժամանակներ են, մարդ միտք լայնախոս լինի: Ես դժվարություններ ունեցել եմ, բայց ոչ իմ արտիստի դասառնով: Չեմ կարծում, որ ասիական արտիստը այսօր խնդիր է: Այո, դու տարբեր ես մյուսներից, բայց դու միտք արտաբերում եմ մեր դուր իմի, քո անհասկանալիությունը բերես բեմ, զսնես ֆունդ եւ չդարձես այնպես, ինչպես մեր ժամանակը:

Չինաստանում մեծ հետաքրքրություն կա բալետի հանդեպ: Դասական դերերի դերերը են այնտեղ հետաքրքիր:

Կոնկրետ մեր դերերում, Հանայում՝ ռուսական, որն իմ նախընտրածն է: Այնտեղ իմ ուսուցիչը՝ Սերյոժան (ազգանունը չեմ հիշում), եղել է Մարիինյան թատրոնի դերասան: Գիտե՞ս, որ հայկական բալետի դերերում էլ հիմնական է ռուսական վրա:

Չինացիները հայերեն են որդես շատ աշխատանք, մանրամասների հանդեպ՝ հասուն ուժեղ: Ինչպե՞ս կրթությունը չինական բալետի ոճը:

Յոթ տարի աշխատելով դրսում՝ շատ բան չեմ կարող ասել չինական այսօրվա բալետի մասին, ինձ հայերեն եմ միայն մի քանի գերազանց դերերում: Բայց չինացի դերասաններին (եւ ոչ միայն մեզ) նախ եւ առաջ բնորոշ է խիստ կարգադատությունը, առանց որի չես կարող դառնալ լավ դերասան: Շատ կարեւոր է նաեւ գործին հասուն կրկն վերաբերվելը, քանի որ առանց դրա մեծ բանի չես հասնի՝ որքան էլ սաղանդավոր լինես:

Զեղ հայերեն է, որ այսօր հայ բալետի դերասաններից շատերն են աշխատում Հայաստանից դուրս: Իսկ չինացիները: Մի քանի տարի առաջ Սան Ֆրանցիսկոյում դիտեցի մի արտիստը, չինացի դերասանուհի Յուան Յուան Թանին...

Այո, ծանոթ եմ իրեն, նա Չինաստանից դուրս եկած լավագույն դերասաններից է, այսօր շատ հայերեն: Բիբիոնգեյնի բալետում մինչ օրս աշխատում է Լի Շունյին, որի կյանքը մասկերված է «Մառի

վերջին դերերը» ֆիլմում: Իմ ընկերներից մի քանիսն էլ դարձան եւ եվրոպական խմբերում՝ Գերմանիա, Ֆրանսիա, Ֆինլանդիա, սակայն ուրիշ համապատասխան անուններ չեմ կարող հիշել:

Արտիստ, երբեք չեմ, որ ուղարկվեմ ծագում ունեւ, ճիշտ եմ:

Ճիշտ ես: Հայրս ուղարկ է, մայրս՝ չինուհի:

Զոն ուղարկվեմ ծագում ունեւ կերպ ազդել է քո արվեստի վրա:

Ամուսնուց: Դա իմ ազգային մշակույթն է: Ծնողներս երկուսն էլ եղել են ժողովրդական դերասաններ: Հայրս ուղարկվեց իր խմբով, ճիշտ ինչպես Արտիստի հայրն է ղեկավարում «Բարեկամություն» խումբը: Ես մեծացել եմ թատրոնում՝ դիտելով հորս աշխատանքը բեմում: Հանայի դերերում նույնպես դարձել եմ ուղարկվեմ դերեր, քանի որ մեր դասարանում 32 հոգի Ուրուզիից էին՝ Չինաստանի ուղարկվեմ Չինցան նահանգից: Կարծում եմ, որ ուղարկվեմ դերերը որոշ չափով հիշեցնում են հայկական դերերը:

Ասացի, որ հայ ընկերներն ունեւ...

Սոկոլովում աշխատած դերասան Ալեքսի Կարադեյանին իմ լավագույն ընկերն է մինչեւ հիմա: Նա հրաշալի դերեր է, բազմաթիվ միջազգային մրցույթների մրցանակակիր: Սոկոլովից հետո նա աշխատեց ԱՄՆ-ում, իսկ հիմա հանդես է գալիս Ֆրանսիայում: Ալեքսի շատ անգամ է ինձ հետ դերերում՝ նախադասարանային մրցույթների (ասեմ, որ մրցանակներ չունեմ, բայց ֆինալիս եմ դարձել շատ բալետային մրցույթներում): Նա միշտ շատ օգտակար է եղել ինձ, շատ ջերմ ընկեր է, որից շատ բան եմ սովորել: Հայ դերասանները շատ լավ դերեր են անցնում, չափազանց աշխատասեր են, հարգալից, նրանք շատ հոգալի են իրենց մշակույթով եւ մշակույթ կարող դառնում են երկրի հետ: Նրանք բոլորն էլ շատ կրթն են, էներգիայով լեցուն՝ ճիշտ հայկական դերերի մեջ: Ինչ հրաշալի է, երբ դերերիս դուր գոչում եմ բեմի վրա: Շատ կուզեի սովորել հայ ժողովրդական կրթն, առնական դերերը...

Բալետի դերերի օրակարգում շեղ չի մնում հոբելի համար, բայց, այդուհանդերձ...

Սիրում եմ երաժշտություն, կիթառ նվագել: Երբեմն կարդում եմ: Հիմա կենտրոնացած եմ դերի վրա, բայց ապագայում դեմ չեմ լինի դասավանդել: Բայց ես ուրիշ հետաքրքրություններ էլ ունեւ, որ շատ բալետի արտիստներ չունեն: Կուզեի սովորել եւ խորանալ դասարանային, կրթնագիտության կամ հոգեբանության մեջ: Միզուցե միանգամից շատ բան եմ երազում, բայց կյանքը ցույց կտա, թե դերերիս կարիերայիս ինչ կհաջողի...

Համաշխարհային գրականության երկու մեծ կորուստ

Վերջերս վախճանվեցին համաշխարհային գրականության երկու համաճարեղ մեծեր, ամերիկացի գրող Հարոլդ Լին (89 տարեկան) եւ իսպաղացի գրող, փիլիսոփա Ռոբերտո Էկոն (84 տարեկան):

Թեեւ մահվան դաժանոր չեմ նեւ, բայց Սոնորվիլում (Ալաբամա, Մ.Ն.), որտեղ բնակվում էր Լին, բազմաթիվ աղբյուրներ հաստատել են, որ նա «խաղաղությանը բաժանվեց այս աշխարհից»: 2007-ին նա կաթված (ինսուլտ) էր տարել եւ «Նյու Յորք Թայմսը» հաղորդել էր, որ գրողը չափազանց թույլ է զգում իրեն:

Հարոլդ Լին հրաշալի գրող էր, եւ աշխարհին ծանոթ է իր անգլոգալկան «Սարյակ մի սղանիր» (To Kill a Mockingbird) վեպով (1960 թ.), որը 1961-ին արժանացավ Պուլիցերյան մրցանակի, իսկ 1962-ին Էկոն Էկոնվոլվեց, գլխավոր դերում Գրեգորի Պեկի հիշարժան դերակատարությամբ: Այդ օրվանից իրավապաշտպան Ասիլուս Ֆինչը, հետաքրքիր Սկաուտը եւ առեղծվածային Բու Ռեդլին դարձան ընթերցողների սիրելի: Գրի 30 միլիոնից ավելի օրինակներ են վաճառվել եւ մինչեւ օրս որդես ոգասգիր ու ֆունարկման առարկա գիրքն ըստագործվում է ինչպես դերասաններ, այնպես էլ համալսարաններում: Այն բարու ու չարի, հավասարության, հանդուրժողականության եւ մարդկային հարաբերությունների ու անբասիր ընկերության մասին է:

Լին, ով կենտրոնացել էր չափազանց համեստ անձնավորություն էր, ծնվել էր Սոնորվիլում (Ալաբամա) 1926-ի ապրիլի 28-ին: 1940-ականներին սեղանիսկի էր Նյու Յորք աշխատելու ավիատեխնիկական գործակալությունում: 1955-ին հրատարակության է հանձնել իր առաջին գիրքը՝ «Պահակ կանգնեցրեք» խորագրով, որը չի հրատարակվել մինչեւ 2015 թվականը: Այնուհետեւ գրել է «Սարյակ մի սղանիր», որն ամենից քաղցր գրվել է գրաֆանդասների ուսուցչությունը: Գրի դեմքերը իրական են եւ սեղի են ունեցել 1936 թվականին, երբ ինքը ընդամենը տասնութ տարեկան էր եղել: Զաջ ծանոթ լինելով իր միջավայրին, նա չափազանց առիմոնո մանրամասնություններով կարողացել է հյուսել իր դասարանները: 1999-ին «Library Journal-ի» անցկացրած հարցախոյզի արդյունքներով գիրքը ծանաչվել է «Դարի լավագույն վեպը»: Զնայած սկսել է գրել այդ գրի արտադրությունը՝ «Երկարատե բաժանումը» խորագրով, բայց չի ավարտել եւ նա մնում է մեկ գրքով համալսական գրողների արմու: Արժանացել է «Արվեստի (զծով) Ազգային մրցանակին» եւ «Ազգային նախագահական մեդալին»:

Մյուս կողմից Իսպիայում նույն օրը ֆաղկեղից վախճանվել է իսպաղացի գրող, փիլիսոփա Ռոբերտո Էկոն, որին ընթերցատե հասարակությունը ծանաչում է հիմնականում «Վարդի անունը» («The Name of Rose») վեպով, որը ֆիլմի էր վերածվել (Հոն Կոնտրի դերակատարությամբ) 1986 թվին: Նրա գրքին են դասակարգում նաեւ «Ֆուկալտի ճոճանակը» («Foucaults Pendulum») հասորը եւ մի քանի մանկական գրքեր ու գրական ֆունդասական հոդվածներ: 1980-ականներին նա հիմնադրել էր Սան Մարինոյի համալսարանի հաղորդակցությունների բաժանումը: Այնուհետեւ դարձել էր Բուլոնիայի համալսարանի հունանիստ գիտությունների բարձրագույն բաժնի վասակավոր դոկտոր եւ նախագահ:

Էկոն (Umberto Eco) ծնվել էր 1932-ին Հյուսիսային Իսպիայի Ալեսանդրիա քաղաքում: Նա մարմնացում էր անցյալի եզակի բանականության եւ ապագայի ակնկալիների անխոց ջատագովի: «Նա եվրոպական ինտելեկտի անգլոգալկան օրինակ էր», ասել է մահվան կադակցությամբ Իսպիայի վարչապետ Սաստո Ռեզին:

Ս.Օ.